

Vámosatya képekben és a szívemben

A nyugalom és béke szigete a Beregben

írta: Dr. Berényi László Árpád

lektorálta: Dr. Berényi László habil

szerkesztette: Berényi Tibor

képek: mindhárman

2021

XXI. századi Csipkerózsika?

Több száz éves álmából ébrednek a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kisközség, Vámosatya és határában a Büdy-vár. A középkorban épült és a mai napra majdnem földig rombolódott vár sorsa egy 2005. év őszi találkozás óta folyamatosan javul. Éledezik a vár és a falu.

Az önkormányzat tucatnyi közmunkással még 2005 ősszén elvégeztette a bozótirtást. Padok, asztalok, a száraz árok alján átjáró híd épült, hogy esős időben is látogatható legyen a rom.

2006. május-júniusban az építészeti átvilágítás, felmérés után megkezdődött a régészeti feltárás.

Reményeink szerint évek múlva gyakran látogatott idegenforgalmi látványosság lesz a vár és a község. Ehhez a községben emlékpark, faluház, tájház és látványtár épült.

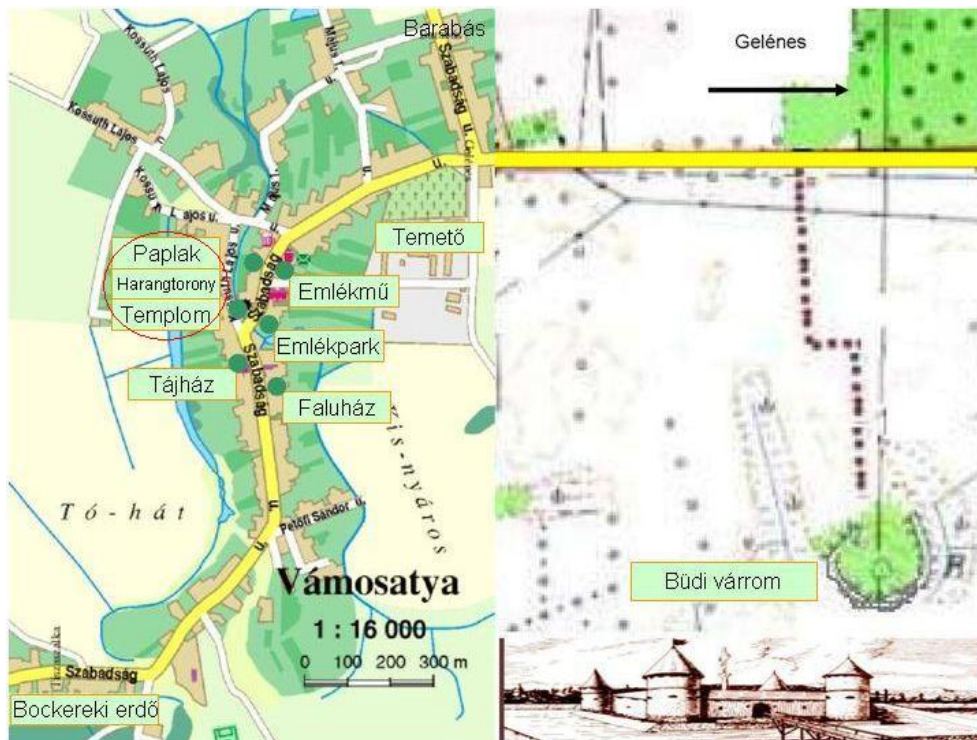
A várban megkezdett feltárási munkákkal egyidejűleg a feltárt emlékek megóvására egy romos épületet vásárolt az önkormányzat a falu közepén és megkezdte a helyreállítását.

A vámszedés helyénél emlékpark kialakulása kezdődött.

A templom, paplak, harangtorony előzetes egyeztetés után tekinthető meg belülről.

A híd, korábbi vámszedés helyén az emlékpark, a temetőben a trianoni emlékmű folyamatosan megtekinthető és történetük az ott elhelyezett ismertető táblákon olvasható.

Megindult a község belterületén is a látványos átalakulás.

Térkép a látnivalókról

A Vámosatyai Büdy-vár mai feltárásának kezdeményezőjeként úgy gondolom meg kell örökítenem a XXI. századi, modernkori feltárás történetét hitelesen, mivel gyermekkori álmaim alapján magam voltam az ötletgazda, sokáig a megújítás részese.

A másik nem titkolt szándékom a szürke hétköznapiakban az érdeklődő kezébe adni egy színes kiadványt, mely látogatásra csábítja Vámosatyába.

A helyieknek pedig egy örök emléket otthonukról, amit büszkén lapozgatnak a hideg téli estéken vagy mutatnak meg a vendégeknek.

Tisztelt Olvasó!

Mindezekre figyelemmel kérem lapozgassa ezt az önéletrajzi adataimmal átszótt fényképeimmel tarkított könyvet és remélem ez is hozzásegíti egy helyszíni látogatáshoz.

Mindkettőt előre köszönöm.

Gyermekkoromtól kísért a gondolat, mintegy 50 éven keresztül, amíg megfelelő helyen és időben elszóltam magam, a polgármester előtt a temetőben. Indítványoztam a vár feltárását és a községfejlesztést, az erre épülő falusi turizmusra alapozva emlékpark, tájház építését.

Nincs itt látnivaló, hangzott a válasz. Aki tanult az elmenekült innen.

Bemutatkoztam bíró vagyok és főiskolai docens. Elmondtam, hogy minden évben visszajárok. Mutassuk meg amink van és legyünk büszkék rá. Ápoljuk a múltat és a régi temetőt is érdemes rendben tartani. Itt hagyományos körülmények között élnek az emberek nyugalomban. Megveszek egy régi épületet tájháznak és rendezzük be, létrehozok e-célra alapítványt. Felajánlottam nagyapám első világháborúban szerzett kitüntetéseit, a viselését igazoló iratokat és fényképét. Mindezekon felül anyagi lehetőségeim szerint segítséget nyújtottam és a csipkerózsika álmából ébredező vár, község internetes bemutatásával a fiaim segítségével, így az érdeklődést beindítottam. Az álom megvalósulásáról szól jelen írás.

Apai nagyszüleim laktak Vámosatyában és tőlük hallottam a várról. Nagyapám az első világháborúban az olasz fronton részt vett a csatákban. Kitüntetéseit féltve őrizgette a család, a viselését igazoló okiratokkal. Gondoltam megőrzöm fiaimnak és unokáimnak. Én, mint ötödik Berényi László örököltem őrzését. A hagyomány folytatása helyett, az örökösökkel egyeztetve, boldogan adtam át a helyi önkormányzatnak a tájház megnyitása előtt bemutatásra olyan helyi emlékként, amire büszkék lehetünk mindannyian.

Korábban neves elődök kutatták a templomot, a várat és történetét, akikre majd utalok. A jelenleg folyó kutatásokhoz javasoltam a szakszerűség biztosítására a templomot is rekonstruáló régész és a megyei múzeum egy munkatársának, hadtörténésznek a felkérését.

A helybeliek és környékbeliek felébresztésére falusi turizmus tanfolyamot szerveztem, tartottam helyben, Tákoson, Csarodán, Beregdarócon és Lónyán. A feltárási, községfejlesztési program részeként a várat tartalmazó címet készítettem a névadó vámszedés helyén, majd köré a kopjafás emlékpark, díszkapu, vámsorompó és tájház, látványtárak sora épült.

A napokban elkészült a Vámosatya monográfiája című kiadvány. Hadtörténész munkájaként több száz oldalon bemutatja a történelmi múltat és a jelenkor egyes eredményeit. Kimaradt azonban a könyvből – annak ellenére, hogy ismerte a szerző kapcsolatát a hellyel és rendezte a nagyapám kitüntetéseit és magam kértem szerepeljen benne – az egyetlen olyan eredeti kincs, amire bennem alapozódott a megújulás gondolata. A szerző javasolta, honlapomon gondoskodjak annak és a családi vonatkozásaim bemutatásáról. Tanácsát megfontolva gondoltam jelen önéletrajzi jellegű kiadvány elkészítésére, melyben olvasható méretben, színes képekkel szeretném a varázsát bemutatni a várnak, és ennek nyomán indult 20 éves fejlődését, megújulását Vámosatyának, nemcsak elektronikus úton.

Dr. Berényi László Árpád, Vámosatya Első Díszpolgára

Már a könyv címe és a belső borító alcíme is jelzi az elkövetkező tartalmat. Béke, nyugalom.

De mindezt honnan tudom, miért mondom, állítom?

Tapasztalatból. Szüleimmel Vásárosnaményban laktunk. Ide látogatóba jártam.

Gyermekkoromban a legnagyobb élmény volt Vámosatyából mezítláb, klottgatyában átporoszkálni nagynénémekhez Barabásba vagy Gelénesbe. Azóta sokat változott velem is a világ. Iskolákba jártam, szakmunkásból egyetemista lettem. Családot alapítottam. Nappalin elvégeztem az ELTE ÁJK-t. Jogtanácsos, majd rendszerváltáskor megszűnt a vállalatom a MEZŐGÉP, ezért bíró lettem. Tanárnő feleségemmel két fiúnkat neveltük, tanítottuk. Tanultam, tanítottam. Ápoltam a családi kapcsolatokat a rokonokkal. Kirándultam a nagyvilágban autóval, busszal, repülővel, 17 emeletes luxushajóval az óceánon, de hazatérni a nagy sürgés-forgásból a nyugalom és béke szigetére azonos értékű vagy még nagyobb pihenést, megújulást jelent minden alkalommal.

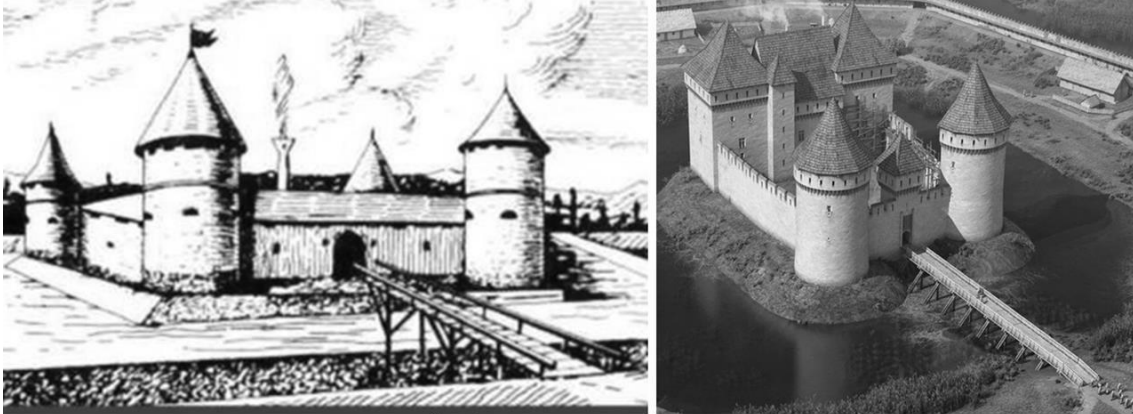
Valóban szép és hatalmas a Párizsi Notre-Dame székesegyház, de a mezítlásos Tákoson vagy az aranypelikános szószék a festett padokkal, a fa haranglábunk nálunk atyában ugyanolyan melegséggel önti el az ember szívét. Jóval kisebb, de a miénk, az emlékekkel együtt.

Az angol, francia, svájci várak, a II. világháborús partraszállás helyszínének megtekintése és 40 év munkaviszony után eljuthattam oda, hogy a Vámosatyai Büdy-várat is láthatom. Sírva fakadtam és sokat dolgoztunk, míg látogathatóvá vált.

Az írás lényege a Vámosatya és a határában álló rom XXI. századi feltárásának története önéletrajzi indíttatásaimmal. Az eredeti alakról csak feltevések vannak. A rajzon is látható az, hiszen még hegy van mögötte. A Büdy-vár pontos kinézetéről nincsenek adataink, de az 1856-os kataszteri térképen mérnökök megörökítették a vár akkori állapotát.

Az eddig ismert változatokat festményen, rajzban, keresztzemes kézimunkában, papír és fa makettben igyekeztem összegyűjteni és megmutatni, magam is készítettem belőle régen és ma is. A Büdy házban megtekinthetők. Kiállításra kerültek a só gyűjteménnyel, könyveimmel. Amikor elkezdtem az eltelt 20 év anyagának szerkesztését rájöttem, a falu jelenlegi állapotában bemutatása színes képeken keresztül több, mint maga a vár és helyreállítási munkálatai. Az egyik legismertebb a négy sarokbástya forma. Eredete Soós Elemérhez

Soós Elemér a kisvárdai belső vár 15. századi rajzát láthatta és az alapján rajzolta meg a Büdy-várat is, hozzá igazítva a rajzot a vár akkor még látható alaprajzához.

kötődik.

A másik forma a község címerében látható.

A címeralkotó képekből láthatjuk, hogy a vár a község életének jelentős eleme, a nap, a hold, a községet átszelő patak, az erdő és élővilága. A patak mára eltűnt, feltöltődött földdel, de a templom előtti meder még ma is évente feltöltődik vízzel. A vámszedés okát, helyét igazolja.

Jelen kiadványban az egyes elemeket szeretném részletesen megvizsgálni, bemutatni.

Vámosatya nevének első tagját a só útvonalon szedett vámszedés jogából kapta. A második rész az első tulajdonosokra utal, az Athya családra. A falu határában épült vár eredeti építetőjének, tulajdonosának Büdy Mihálynak a nevét viseli. Vár volt vagy egyszerűen vadászkastély a birtokon? Legalább olyan nagy kérdés, mint az, hogy voltak-e bástyái és mekkora volt a hadi jelentősége. Tény, hogy a sóútvonalon épült. Ez a kiadvány mindezeket nem tudja tisztázni, de nem is célja. Az biztos, hogy ma is lehet a múltra alapozni, felújítani a korábban épületeket, ma a megújulást jelent az 50-100 évvel ezelőtti használati tárgyak, élet megismerése. A helyiek egy részének jelenleg megélhetési program a fejlesztés, feltárás, az érdeklődőknek és az utókornak pedig céлом bemutatni, figyelmét felhívni az elkészült vidéki értékek megóvására, megőrzésére.

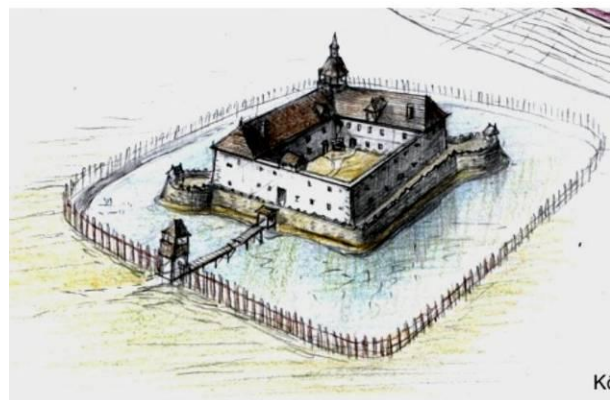
A Büdy-vár

Az írásom elején látható az első hitelesnek mondható ábrázolás, de a vár már a rajz elkészültekor is rom volt. A szakszerű, részletes leírása Juan Cabello régész irodalomként megjelölt cikkében olvasható. A templom rekonstruálása után a 2006. évi feltárásokat vezette és foglalta össze munkájában. 10 évvel később további falfestmény feltárására került sor.

A Büdy család váráról egy 1557-es oklevél tett említést, miszerint azt Büdy Mihály ispán elhagyta, és azt Izabella királyné részére Balassi Menyhért Hagymási Kristóffal együtt elfoglalta. A várat a Büdyek 1563-ban visszakapták, ám 1564-ben, amikor Báthory István ostrom alá fogta, a szabad elvonulásért átadták neki. Báthory a várat leromboltatta. 1567-ben a tatárok feldúlták a falut, a lakosokat elhurcolták. A falu azonban a mai napig él és szívesen várja az ide látogatókat. Vendégházak épülnek.

Soós féle fantázia rajz

A kutatók fantázia rajza

A várról a baloldali kép az egyik legismertebb ábrázolás. A községben kézimunkák, díszpárnák, festmények, rajzok rögzítik az alakját. A polgármesteri szobában egy keresztaszemes kézimunka örökíti meg a falon, míg gyermekkoromban magam is aszúroztam díszpárnára varrt változatát. Erről a hadtörténész is azt állítja eredeti dokumentum hiányában, hogy téves, mert a körbástyákat nem ismerték, nem alkalmazták abban az időben. Megtévesztő lehet az emelet kötörmelékének a külső és belső oldalra leomlott maradványa. Mindkét rajz pontatlanságát igazolja, hogy korabeli írással bizonyított a száraz árok és földsánc mellőzése. A személyi bejáró nem az alsó szinten és középen volt, hanem jobbra a sarokban az emeleten, a kéménnyel szembeni oldalon. A jobboldali rajz a kéményt hagyja el és két nem igazolható föld bástyát tartalmaz. Ma a leletek irányadók. Az általam készített fa, kő, papír makettek ezért többféle változatot mutatnak be. A feltárás után kiderült, nincsenek csontok, hullák, kincsek. Néhány tetőcserép törmelék, zománcos kályhacsempe maradványok voltak a téglá és kötörmelék között. A kút és a boltíves átjárók a törmelék mennyisége a többszintes építményt igazolják. Mára a feltárás jegyében a törmelék a községben az utakba feltöltésre került. Idővel tehát folyamatosan kopik a valóság. Ezt fényképeken rögzítem.

Az alaprajz, a kontúrok azonban a helyszíni drónfelvételen biztosak, jól láthatóak. Nagy bánatom, hogy a községben lévő bemutató házakat nem itteni leletekkel tölthettük fel.

A XVI. században építtethette Büdy Mihály beregi főispán. Kőből épült a leírások szerint négy saroktoronyos, négyzetes alaprajzú erősség. A harcok, támadások vagy a rombolás eredményeként a belső vár emeleti része a talajszinttel vált egyenlővé. Tény, hogy az 1965-ös feltáráskor jelentős mennyiségű tetőcserép törmelék volt két oldalon és a belsőben színes cserépkályha csempe maradványt találtak több sarokban. Sajnos a váromot azóta a gaz, lom belepte, akácliget nőtt rajta. A bejárati ajtó romja emelkedett ki az omladékból. Az első látogatásomkor a helyszínen két kísérőmmel, a polgármesterrel és a falugondnokkal jártam.

A valóság

A várat körülvevő belső szárazárok 40x40 méteres két-háromszintes, kőből, téglából készült építményt véd. A 100x100 méteres 3-5 méter széles földsánc és külső oldalán a kb. 3-5 méter mély vizesárok nyomai maradtak meg és óvták meg a mezőgazdasági műveléstől e fontos műemléket. A környéken, a hazai beregi síkságon más kővárnak nyomát sem találni. A feltárás óta a helybeliek rendezvényeket szerveznek a megismertetéséhez, ilyen például az Íjászverseny a Büdy-várban vagy csoportos látogatások ünnepek és rendezvények alkalmával.

A Bereg Fiai Íjász Egyesület 2009.08.14-15-16-án harmadik alkalommal tartotta meg Vámosatyán a Büdy-várban a hagyományosnak mondható bemutatóját és versenyét. Csodálatos élmény volt a községbelieknek és az idelátogatóknak, de a résztvevőknek is a honfoglaláskori öltözetben az egyesületi tagok és családtagjaiknak a felvonulása.

Első nap táborverés, honfoglalás a középkori várrom külső sáncán. A látványos jurtaik és sátraik felállítását követően a résztvevők megtekintették az Emlékparkot, az akkoriban megnyílt Tájházat, Látványtárat és a község nevezetességeit. Öröm volt látni a boldogan felvonuló családok apraját-nagyját és a fehérnépeket is a nemzeti viseletben, korabeli fegyverzetben.

Sok helybeli látogató emlékezett vissza, hogy télen szánkózni jártak ide, tavasszal pedig ibolyát szedni még az óvodások is kijöttek.

Másnap a szárazárokban folytatódtak a versenyek. Korosztályos csoportokban kicsik és nagyok különböző akadályok leküzdésével mutatták meg tudásukat, gyűjtögették pontjaikat.

A jurták között vízzel telt lufik pukkanása, dobókocka eltalálása egyéb akadályok leküzdése hangolta egyre jobb kedvre a játékos vetélkedő résztvevőit, szemlélőit.

A versenyzők figyelmességéből lehetőség nyílt a kezdőknek megismerkedni az alapokkal és külön pályán gyakorolhattunk irányításuk mellett.

Köszönjük a példamutatást, a jó hangulatot és reméljük évek múlva is ugyanitt találkozunk.

A rom látogatása rendezvény nélkül is élmény, egy külön program. A feltárás előtt azonban jelentős munkával kellett rendezni, kitisztítani a környezetet.

Gelénes felől közeledve Vámosatyához, a községhez közel, az úttól balra találjuk 3-400 méterre egy akácok közepén a vár maradványait, vagy a faluból Gelénes felé haladva jobbra az úttól kissé távolabb.

A tatárok és a törökök, hódítók támadásai ellen biztosított menedéket? A Csaronda és Mirc patakok vizével táplált vizesárokka körülvelt erődítmény, vagy az árok nem volt száraz? A belső árok a mocsár kizárására készült? A várnak van-e honfoglaláskori alapja vagy előzménye? A választ ma már csak találgathatjuk. Nincs kitől megkérdezni. A XVII. század elején kihaltak a Büdyekek, majd több kisbirtokos kezén ment keresztül a vár, míg elhagyatva pusztulásnak indult. A rendszerváltáskor majdnem erdőként értékesítésre került a terület.

Az akácliget a műemlékkel

A polgármesteri szemle

A falugondnok felméri a további tennivalókat

A környék legnagyobb és legöregebb héttörzsű akácfája a mederben

A polgármester, falugazdász szemléje után, a bozótos felvételeket követően a következő képen a Munkácsig vezető alagút bejáratnak vélt boltív látható a romok között. Édesanyám és az idősebb helybeliek emlékezete szerint ezt a bejáratot és a kutat kovácsoltvasból készült rács védte, ami mára nyom nélkül eltűnt.

Boltíves bejárat a konyhában

Az alagút legenda maradt, de a mocsár közepén, a patak partján a kőből épült, emeletes vár vagy kastély létezett. Funkciója nem tisztázott. Tulajdonosát a táj szépsége, a vadászterület vagy a sószállítás útvonalán egy biztonságos pihenő vagy tárolóhely motiválhatta az építésre. Nem tudjuk, de reméljük, hogy a kapcsolódó kutatások majd fényt derítenek rá.

Jelenleg még van remény további értékek megtalálására, hiszen 2-3 méter földréteg háborítatlanul őrzi a múltat. Az előző képen látható boltív alatt 2 m van a belső talajszint.

Saját többször hangoztatott véleményem szerint az ásást, feltárást, kitermelést nem is szabad tovább folytatni mindaddig, amíg a feltárt falak védelme nem biztosított. Betonozást sürgettem már többször a falakra vagy/és tetőszerkezetet az egész fölé védelemre. Forrás vagy felelős gondolkodás hiányában mindez eddig elmaradt. Remélem nem az enyészetnek dolgoztunk eddig.

A vár falában a kötőanyag folyamatosan elmállik, a fal porlik, omlik. Beigazolódni látszik: porból lettünk, porrá leszünk.

Kis alapterülete miatt feltehetően többszintes volt, amit a sok törmelék és a feltárás szintjén látható téglából rakott boltív is igazol. A külső várfal 1-2 méter széles habarcsba öntött tört kőből, téglából van, a belső térben 0,5-1 méter vastagságú falak osztották több részre az alapterületet.

A várba talán felvonóhídon keresztül lehetett bejutni. A személy bejárat a romos építmény legmagasabb pontjánál volt, a Gelénes felé néző északkeleti oldalon kiszögelő kapucsarnokból. A bejáratl szemben a belső udvarban szabályos kutat vagy ilyen formájú gabonával teli tárolót tártak fel az 1960-as években. A kút kváderkövei már hiányosak.

A képen elől a téglás rész a személybejáró alsó szintje, a küszöb. A szembeni fal közepénél a kút és távolabb a sarokban kormos kémény maradványai láthatók. Balra az oldalfalban középen látható V alakú mélyedés eredeti lőrés kifelé szűkülő nyílással. Az alsó szint belső beosztása a falmaradványokból élethűen rekonstruálható. Az egyes helyiségekből az átjáró fölött boltívek és a falsarkokban kályha, kemence maradványok láthatók. Ez feltehetően a konyha volt. A honlapon a folyamatosan készült felvételek megtekinthetők. 10 db félévente készített CD-ken rögzítettük a feltárást és a haladást a várban és az egész faluban.

A köztől kb. 15 perc alatt juthatunk gyalog a várhoz a szántón keresztül. Száraz időben személygépkocsival is látogatható. Rendezvények alkalmával vagy előzetes kérésre lovas fogattal is megközelíthető. Jól kivehető körben a külső vizesárok, korábban a belső szárazárokban épített fahídon át voltak megközelíthetők a falmaradványok. A feltáráshoz kiásott szoba részletek, belső udvar, kút, kémény, boltívek melyek az alsó szint létezését igazolják. A leomlott, lerombolt falmaradványok jótékonyan betakarják, őrzik az utókornak a még ismeretlen emlékeket.

A várrom jelenleg a Bockerek tanösvény kiinduló pontja vagy végállomása. A Naturpark szervezésében állomáshely és kilátó épült a területen. A feltárás kezdetén a kitermelt akácfából átjáró, pihenőpadok, esővédő épült a vendégek fogadására.

A bejáratnál szemben a külső földszánc emelt kilátó rálátást biztosít a romra és a környékére. Tiszta időben a faluig ellátni róla. Az első korabeli kép a szögletes tornyot mutatja, ennek alapján magam a fa maketten ugyanezt mintáztam meg, tetején a kilátóval, amely kiváló vadászati lehetőséget biztosított.

Ma a helyieknek és idelátogatóknak kedvenc kirándulóhely. A vadnyomokból látható, hogy madarak, őzek, nyulak, vaddisznók is mindennapos látogatók a környéken.

Gyermeknap rendezvény a várban

A terep rendezésével láthatóvá, megközelíthetővé vált a vár, még télen is

Tiszteletét tette a szomszédos határátkelőhely parancsnoka, a volt tanárának, a hadtörténészünknek első közös szemléje során, és elismeréssel nyilatkozott az eddig elvégzett feltárási munkákról. Az akácok kitermelése után látható a falazat körvonala.

A községről

Bereg vármegye monográfiájában (1881-82) így mutatták be Vámosatyát: magyar helység a Csaroda folyónál és a Tisza jobb partján, 129 házból, 712 lakosból, sík határa pedig 5705 holdból állt, ehhez tartozott az Agyagtó, a Bag és a Remete nevű pusztaság. Bag hajdan is falu volt. Az 1575-ig terjedő okmányokban possessionak, azaz helységnek nevezték, majd a Bihar megyében kialakított egyedi apátság Bog néven sokáig birtokolta. Utána valószínűleg a Várdai családé lett. 1874. december végén Csanády Sándor itteni birtokos egy 710 ölnyi belső atyai telket és Hetényben 6 hold földet íratott "Kossuth Lajos turini lakos" nevére, hogy az választó és választható legyen. Kossuth ezekről 1879-ben, a honosítási törvény szentesítése után lemondott.

Ma már hasonló hóstettekről nem számolhatok be. Azonban kb. 600 jóraavaló állampolgár lakja a régebben egyutcás falut. A szocializmussal a TSZ megszűnt, nagyobb helyi foglalkoztató nincs. A munkaerő többsége eljár dolgozni vagy helyben gazdálkodik, földművelésből, állattartásból él. Az iskola a rendszerváltással megszűnt. Az igazgatási feladatokat körjegyzőség látja el. A lakosság nagy része mára református vallású. A korábban katolikus kistemplomot kibővítették, református meszelést, díszítést kapott.

A falu közepén, jelenleg a Szabadság utca 105. szám alatt, az országút mentén kiemelkedő, valamikor patakokkal körbezárt helyen fekszik az egyhajós, gótikus stílusban a XIII. épült és a XV. században bővítéssel kiegészült műemlék református templom. Eredetileg a jobb oldali

kisebb részből állt vagy eredetileg is ekkora volt? Rejtély. A lakosság számának növekedésével bővítették 2-300 évvel később a mai méretre? Tény, hogy van, szép és szolgálja a helyieket. A XVIII. századig az országút a templom nyugati oldalánál húzódott, ma a templom szentélye mellett vezet.

A templom szentélye négyzetes, hajója téglalap alakú, déli falát a XVIII. században átalakították, a kapuját befalazták. A keleti ablakon a középkori festett geometrikus díszítés megmaradt. A templombelsőt a XVII. századból való kék és vörös, tulipános virágos festés borítja, ez még feltáratlan. A régi hajó síkmennyezetes, a szentélyt bordás keresztboltozat fedi, a szentélyboltozat zárókövén a Guth-Keled nemzetség farkasfogas címere látható a címerpajzsban. Szemben az emlékparkban a kopjafákon ezért láthatók a jelképek.

A kazettás fennyezetet, a nyugati karzatot és a padosorokat együtt az 1766. évi átalakításkor készítették, az eredeti festett barokk díszítésüket később átfestették, ám azóta feltárták és ma az eredeti szépségükben pompáznak. Gyermekként az ajtó fölötti karzaton volt a helyem. Velem szemben volt a szószék, amelyet a templom szemén beáramló fény állandóan megvilágít.

A szószékkorona kivételes szépségű csúcsán arany pelikánnal.

Mellette a templomtól északra, a Szabadság út 101. szám alatt áll a műemlék református fa harangtorony. Népi stílusban a XVIII. században épült a helyi erdő fáiból. A négy fiatornyos torony teljes magassága 26,5 méter, ebből a sisak 13 méteres, így karcsú és légies. A Felső-Tisza vidék fa harangtoronyai közül a második legmagasabb. Váza talpakon nyugszik, 9

oszlop, a szoknya tetőzetét még 16 rövid oszlop tartja. A tetők zsindelemmel fedettek, a függőleges felületeket deszka fedi, a galéria mellvédjét alul fűrészszel kicsipkézték. Két harangja kivételes alkalmakkor szólal meg.

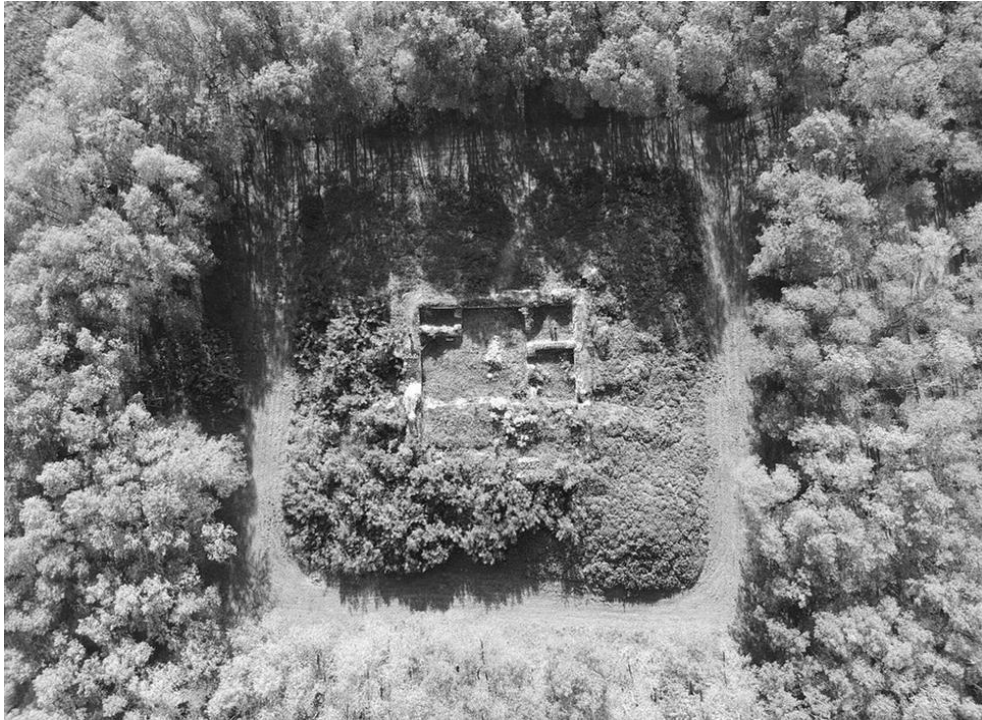

A fa harangláb mellett található az árvízi emlékoszlop jelentéktelen kopjafája. Az út túloldalán magánház kertjében áll az eredeti II. világháborús emlékoszlop. A templommal szemben az út két oldalán a Történelmi emlékpark és vele szemben a Büdy emlékház.

Műemlék volt és mára ismét védett lett a külterületen látható, középkori eredetű Büdy-vár is. A következő kép a bozótirtás, feltárás, romelhordás utáni légi felvétel. A vár mai maradványai, jól láthatók a külső oldalfal és a belső válaszfalak helyei. A belső teret a falak és a valamikor boltíves ajtó maradványok tagolják. A bal oldalon még van egy két-három méter széles feltáratlan sáv.

Körben a szárazárok. A teljes növényzet hiánya abból adódik, hogy a zetorok, munkagépek lejárták, hiszen a környezethez hasonló akácok kiirtása után a kötörmelék, a falmaradványok elhordásával folytatódott a munka. 2-3 kőműves ember néhány helyen habarccsal igyekezett megállítani a fal omlását, de a helyreállításig még nem jutottunk el.

A korábbi néhány kő ágyúgolyó mellett az 1960-as évek cseréptörmeléke és a kút kváderköve, továbbá a bejárati ajtófél egy kőoszlopa a bemutatható lelet.

A vár mai látképe

A Gelénesből Vámosatyára vezető út felénél, baloldalon a mocsaras területen, egy kis akácliget közepén egy domb tetejére építette a XVI. században a Büdy család. Mai elnevezését róluk kapta a község megújulását biztosító romos építmény. A látvány mellett vizsgáljuk meg ezért a Büdyek szerepét Vámosatyán, a makettet pedig a Büdy házban.

A vár általam épített 1 tornyos makettje a támadókkal és védőkkel

A vár általam épített makettje fakockákból készült, az első rajzon látható szögletes sótoronnyal és fedett lakótérrel, az ostromlókkal és védőkkel, megtekinthető a Büdy emlékházban. A sarokban kő a várból és jobbra a vas ágyúgolyók, amilyenek lerombolták. Az emeletes torony a sófelvonóval a saját fantáziám eredménye a funkció igazolására. A toronyban az erkélyről körbe lehet látni a környéket és vadászati lehetőséget biztosít. Építőjének a gazdagságát igazolta és pihenését szolgálta a kastély. Ha a korabeliek várnak nevezik, mi is fogadjuk el.

A két Büdy Mihály (apa és fia) is a kormányzati adminisztráció fontos láncszeme volt, mint Bereg megyei főispán. Vámosatyában egyéb maradandót nem alkottak eddigi ismereteink szerint. Emléküket a tájházban falra festett arcképük az emlékparkban kopjafáik őrzik.

Lehoczky Tivadar Bereg vármegye Monográfiája című Ungváron 1881-ben kiadott háromkötetes művében 1205-től kezdődően sorolja fel Bereg vármegye főispánjait. Aránylag gyorsan követték egymást a vármegyében a főispánok, többségük csak néhány évig vagy még rövidebb ideig töltötte be ezt a tisztséget. A XVI. században Büdy Mihály 1539-től 1546-ig, 7 éven át volt főispán, majd fia ifj. Büdy Mihály követte őt ebben a tisztségben, melyet egészen 1568-ig 22 éven át töltött be. Ez idő alatt épülhetett a vár is, hiszen volt miből megtölteni a "feketeládát".

Az 1563-ban megerősített és vizesárokkaal körülvett várat 1564-ben Báthori István vette ostrom alá. A gyenge várat Báthori vélhetően ágyúval szétlövötte, amit az 1965-ös ásatás idején előkerült nagyszámú ágyúgolyó töredék is bizonyít. A várat védő Szalay, aki előbb a kisvárdai vár kapitánya volt, szabad elvonulás feltétele mellett feladta a várat. A források 1660-ban már, mint elhagyott "puszta vár"-at említik.

1567-ben a tatárok feldúlták a falut, a lakosokat elhurcolták, csak 7 és 1/2 porta maradt meg.

A só útvonalon a négyzetes alaprajzú kőből épült erősség katonai, hadi jelentősége nem ismert. 1660-ban már romos volt. Az évszázadok alatt a várat a gaz, lom belepöte.

A belső vár a beomló falaknál az eredeti talajszinttel vált egyenlővé, azonban még pontosan megállapíthatók a falak vonalvezetése, a falak magassága azonban a törmelék miatt nem. A maradék még földben lévő részből és a fölötte talált romokból azonban nagy biztonsággal állítható, hogy emeletes volt az építmény. Az oldalsó feltáratlan falban az ajtó boltíve még épen maradt, az a maradványok és a kémény alapján is a konyha lehetett.

A feltáráskor felvetődött, hogy a mocsárban miért nem az aljától omlott szét a fal. Ezért a lőrés alatt keresztirányú kutatóárokot ásatott a feltárázó mérnök. Megállapította, hogy az alap körben fa cölöpökkel és közéjük fektetett oszlopokkal van megerősítve. A várat körülvevő 3-5 méter mély szárazárok és 3-5 méter széles földsánc szinte érintetlenül megmaradt.

A további fa makettet erről a feltárt állapotról is elkészítettem, mely a Büdy házban látható részleteiben, a további kő, fa, papír változatokkal. A felvonóhíd és a csörlős emelő, a torony az én fantáziám szüleménye, amit a ledőlő rom mennyisége indokol. Körbe a ledölt falak az árkot félig betöltötték. A bejárat felől ez vastagabb és a kapunyílásnál kevesebb.

A várrom mai feltárt része és környéke maketten

A földsánc és a várat körül vevő mocsaras terület óvták meg a mezőgazdasági műveléstől a korábbi évszázadokban. Az utókornak ma ezért nem a beszántása, széthordása a feladat, hanem a megőrzés, a múltjának kutatása, a lehetséges helyreállítás és a jövőképpen elhelyezése.

Majdnem minden történelmi emlékhelyhez kötődik valamilyen legenda, aminek vagy van, vagy nincs valóságos alapja. A legenda a történelem költészete. A nép képzelete kapcsol sok esetben titokzatos történeteket egy-egy olyan épülethez, vagy eseményhez, amely nem igazán ismert előttük. A látogató, mint magam is, fűltanúja lehet Vámosatyán olyan legenda terjedésének, amelynek nincs igazolható valóság alapja, de szinte mindenki ismeri a faluban. A várból egy hosszú alagút vezet egészen a munkácsi várig, mesélik az idősebbek. Még a bejáratát is megmutatták, ami nem volt más, mint egy a kémény melletti belső sarokban a földszinti szoba vagy konyha bejárat ajtajának boltíves homlokzatmaradványa. A feltárás fényképein is látható. Az alsó szint beosztása, a lőrés az északi falban és a bejárat azonosításra került jelen feltáráskor. A megújulás programot ad időseknek, fiataloknak egyaránt.

A jövő feladata a feltárás, megőrzés mellett a mindennapi életbe bekapcsolása.

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány Nick Ferenc és társai közreműködésével mindenkit megmozgató programokat szervez egyes rendezvényeken.

A várhoz kapcsolódó legenda egy fekete ládáról is szól, ami temérdek kincset rejt. Akkor születhetett a Büdy-várhoz fűződő fekete láda legendája, amikor 1564-ben, Miksa király uralkodása alatt Zápolya erdélyi hadaival és a II. Szolimántól mellérendelt krími tatárokkal a gyöngye vár alá érkezett. Akkori birtokosai, Büdy Mihály és a vár kapitánya azzal a feltétellel adták meg magukat, hogy a várból minden ingóságukkal kivonulhassanak. Állítólag Büdy a feleségével együtt tömérdek kincset őrizgetett itt, amelyet Corvin Jánostól örökölték.

A nép azt mesélte, hogy a közelgő erdélyi hadakban bízó Lónyay László, Büdy erdejét szinte teljesen elpusztította, mire Büdy várúr ezt üzentte neki: "Békében légy, mert ha megrúgom a fekete ládát, abból rögtön húszezer jó vitéz ugrik elő és velük majd én jól rendbe szedtetlek!"

Ez a kincs valóban ott van a várban, csak jelképesen. Ez a kincs maga a legenda.

A kincsesláda mai másolata ajándék, a faluban a Büdy emlékházban tekinthető meg egyéb más tárgyi emlékekkel. Kincset a látogató akár saját tallér verésével készíthet magának emlékébe. Ehhez saját éremverdét készítettem.

Érmekre, legendákra érdemes rá építeni a jövőt. A fekete láda tallérja jelképes fizetőeszköz lehet egy-egy helyi rendezvénynek. Belépőjegyül szolgálhat, vagy emléktárgy, s a turisták számára való árusításával a vár fenntartásához lehet némi bevételre szert tenni. De mi is az a tallér?

A Büdy Tallér

A saját tallérunk, a Büdy Tallér képe

A Büdy trón

A középkor végén tapasztalható fémhiányt az Alpokban talált Új ezüstkészletek enyhítették. Az arany helyét Újra az ezüst vette át, s elkezdtek verni az ezüst tallérokat. A Schlick grófok gazdag joachimsthalí ezüsbányáiban verték a legnagyobb mennyiségben, így innen származott a Thaler - azaz völgyi (Joachimsthaler) elnevezés, amely a magyar nyelvben tallér, a lengyelben lalar, az angolban dollár alakban honosodott meg.

Magyarországon 1499, 1500 és 1506-ban vertek tallérokat. Egy tallér egy aranyforinttal volt egyenértékű.

A tallér, mint pénzegység 72 ezüst krajcárt, vagy 24 garast (1 garas=3 krajcár) képviselt, később jöttek forgalomba a 60 krajcáros, ún. forintos tallérok.

Az ezüstkínálat növekedése egybeesett a korábban elképzelhetetlen XVI. századi inflációval. De az alapanyagkészletek növekedése révén nőtt a nagyobb és kisebb címletek köre is, ami elősegítette a pénzhasználat terjedését. A római kor óta először a kis címletű fémpénz mai értelemben vett aprópénzzé vált, amellyel kényelmesen lehetett vásárolni. A bérmunka, a városi népesség és a mobilitás növekedése is hozzájárult a pénzhasználat terjedéséhez. Rendszeressé vált az adószedés, növekedtek az állami bevételek és a kormányzati adminisztráció költségei is.

A gyermekkori álmom megvalósítása mellett miért érdekes az akácos közepén egy 1500 körül kőből épült vár romja? 40 évig emésztett a kérdés. Az internet terjedésével elkezdtem a kutatásomat. Honnan volt a kő? a szomszédos Barabásból vagy Tarpáról? Minek épült?

A gondolat annyira foglalkoztatott, hogy a fakockákból kirakott vár képen mellékelt egész makettjét készítettem el elsőként. Akkori feltevésem szerint a várat részben só tárolására is használták, amit a toronyba csörlővel emeltek fel és így száraz helyen tárolhatták. A Tiszán Tiszabecsig úsztatott sót fogatokkal hordták tovább szárazföldi úton Munkácsig és Beregszászig. Természetesen igyekeztem az alaprajzhoz hűséges maradni és köré harcosokat is felsorakoztattam. A feltárás közben rájöttem, hogy nem olyan mutatós a lelet, mint a fa makett, ezért papírból elkészítettem a valósághoz közelítő változatot is. Két fiam végig segítette a hobbim megvalósítását, ezért tőlük az egyik karácsonyra kő, fa és cserépből álló várépítő készletet kaptam ajándékba. Akkor év végéig elkészítettem a cserepekkel részben fedett makettet. Minden alkotásom természetesen a községé lett. A Büdy házban az emlékparkkal szemben méltó helyen tekinthetők meg a produkciók.

A térképen is látható, hogy a rom feltárása során több épületet megvásárolt és felújított tájháznak, látványárnak a község vezetése kezdeményezésére.

Gyermekekben, de gondolkodó emberben megfogalmazódik a kérdés, hogy került az akkori mocsár közepére ennyi kő, amikor hegy sem látható a környéken. Volt-e honfoglaláskori előzménye, milyen lehet a mocsárban az alapozása? Természetesen ennek önéletrajzi adataim, események nélkül is van elegendő tartalma, azonban még a látogatóknak is megváltozik ezek jelentése, a látottak értéke a magyarázattal. Kötetlen munkaidőkeretben dolgozó megyei bíróságnak szerencsére volt elegendő időm, lehetőségem a kutatásra, megvalósításra. Gyermekeim általánosan pozitív hozzáállásával, informatikai segítségével honlapot szerkesztettünk az események bemutatására, külön a Büdy-várnak és a községnek. Főiskolai tanárként a vámos hallgatók oktatásával, az érintettek érdeklődésének felkeltésével sikerrel működtem közre a Vámos Települések Szövetségének létrehozásában.

Családommal szívesen vettünk részt a községi rendezvényeken.

Én a feltárás során minden látogatással gazdagabb lettem.

A község erre építve belülről is gazdagodik, szépítkezik, a helyieknek munkát biztosít. Nagykállói, nagyvarsányi fafaragóknak, a rendezvényeken fellépőknek munkát, szereplést, a résztvevőknek feledhetetlen élményt biztosít.

A kiadvány ezekből a bemutatásukkal a látogatókhoz étvágygerjesztőnek készült.

Magamról

Dr. Berényi László, Árpád vagyok, törvényszéki bíró, címzetes főiskolai docens, Vámosatya Első Díszpolgára. Vitka nevű községben születtem szalmazsákon (mára már Vásárosnamény egyik kerülete lett) 1954.05.03-án. Ez édesanyám szüleinek háza volt. Ők azonban Tákosról költöztek ide. Azért van e körülménynek jelentősége, mert így közeledünk Vámosatyához, édesapám (és hét testvérének) szülőfalujához, nagyapámék lakhelyéhez, Barabáshoz és Geléneshez, gyermekkorom helyszínéhez. Születésem után egy, majd két évvel ugyanis két öcsém követett, ami alatt én nagyszüleimnél Vámosatyában nevelkedtem. Családunk anyagi helyzete nehéz volt, nem igazán nevezhető rózsásnak.

Édesapám Vásárosnaményban TSZ-tag, édesanyám takarítónő volt a Gabonaforgalmi Vállalatnál és másodállásban mosott, takarított a szomszédos Törzsállat Tenyésztő Vállalatnál. A takarításhoz besegítve kaptam kedvet a használt bélyegek gyűjtésére. A 10-20 filléres 50 évvel ezelőtti autóbuzsós, virágos bélyegektől a mai 3-500 forintos bélyegekig több ezer különböző látható a rendszerezett gyűjteményben a Büdy házban. Az igazi gyűjtők szerint a postatiszta az értékes. A koronaékszerektől a pápalátogatáson át több száz látható ezekből is, de számomra igazi emléket, értéket az általam leáztatott sorozatok, féltve őrzött egyedi ritkaságok jelentenek, az Ikarus buszokról, korabeli jelképekről.

50 év bélyeg gyűjteménye

A gyűjtőszennvedélyem másik fontos része a képeslapok. A bélyegekkel, makettekkel együtt megfelelő helyet kaptak Vámosatyán a megtekintéshez.

50 év képeslap gyűjteménye

A Büdy ház őrzi a hátsó szobában azt a képsort, H0 vasúti terepasztalt, ami az itt élőknek és ide látogatóknak bemutatja a városba, fővárosba jutás elmúlt századvégi körülményeit. Édesapám után magam is megjártam az utat inas koromban a 424-es gőzmozdonyokkal.

Nekem gyermekkoromban érthetetlen volt nagyapám meséje az isonzói csatáról, a fővárosba gyaloglásról. Elérhetetlennek tűnt a csendes, nyugodt vidéki élet naponta ismétlődő, változatlan menetrendje mellett, hogy valamikor a fővárosba, Bécsbe, Párizsba, Londonba vagy Afrikába eljuthatok. A partra szállás helyétől a Csendes óceánin terjedő álom a könyvekből került közelebb hozzám. Az álomból azonban valóság lett, mivel olvastam, tanultam, akartam ezért sokat dolgoztam. Eredményeként megnézhettem többek között Velencét, Pompejit, Karthágó romjait, ahol a rómaiak sóval pusztították ki az életet.

A magyar szürke-marha állománytenyésztő központ szomszédságában egy szoba-konyhás szolgálati lakásban laktunk a terményforgalmi udvarán (a mai Szeszfőzde út elején, a ruhagyár helyén). Az épület másik felében a keverőüzemi dolgozók irodája és öltözője volt. De mindezeket nem panaszként, hanem motivációim alapjaként említem. A dolgozóknak tartott diavetítésekkel közelebb kerültünk egymáshoz, bemehettem a malomba, keverőüzembe.

Akkor molnár akartam lenni. Vásárosnaményban jártam általános iskolába. Gyakran álmodtam arról is, hogy fehér köpenyes doktor úr leszek, mint a szomszédban kutatók. Az akkori TSZ udvar, keverőüzem és malom azonban a hétköznapi munka valóságát hozta közelebb számomra. A gabona nedvesség tartalmának vizsgálata a laborban a mai napig rejtélyes feladat, amit szívesen tanulmányoztam a betűvetés mellett.

Csodálatos gyermekkorom volt.

Kezdetének nagy részét Vámosatyán, akkor a 20 km autóbuzsós utazásra figyelemmel számomra a világ végén, csendben-nyugalomban, a nagyszüleimnél tölthettem, az előző legendákat először tőlük hallottam.

Ők a gyermeknevelésben a hét előzmény miatt már jártasak voltak. Köztük református, vallásos környezetben nőttem fel. Naponta nem, de hetente kétszer a műemlék templomba jártam istentiszteletre. Naponta legalább háromszor és minden étkezéskor közösen imádkoztunk nagymamámmal, gyermekeivel a nagynénéimmal. Nagy élmény volt ezek mellett a napi konda vagy marha hajtás, hetente egyszer a pergő kisdobbal az útkereszteződéseken friss híreket közlő hírnök, kisbíró meghallgatása. Napközben nagymamám süttött-főzött, a kertben kapálgattunk. Estére nagyapám hazaérkezett, evett, pipázott és mesélt. Mesélt az első világháborús nehézségekről. Ferencz József hívó szavára a falubeliekkel gyalog vonultak be a hadseregbe. A M.Kir.Kisvárdai 65 sz. Honvéd Kiegészítő Parancsnokság Igazolványi Lapja szerint 1912-től 1918-ig 74 hónapot szolgált a 6. tarackos ezrednél tüzéerként.

Nagyapám képe és kitüntetései

Nem mindenkinek adatik meg, hogy ezt követően 1939.08.26-10.24 között rendkívüli lögyakorlaton, majd 1940.08.10-én a második világháborúban vett részt. Az első bevonulásakor a fővárosba indultak, Szolnokig gyalogoltak, ott beöltöztek és legyalogoltak Isonzóig ló és ökörvontatású ágyúkkal, felszereléssel. Itáliát megjárta, de a fővárosba soha nem jutott el. Erdély felszabadításában az Itáliai harcokban azonban részt vett. Hét kitüntetést

és századosi rangot kapott érdemeiért. Erdély felszabadításáért kapott keresztje, a kis-ezüst, nagy-ezüst, az Erdélyért érdemkereszt a többiek mellett várja a Tájházban az érdeklődőket.

A nagyapámtól tudtam meg, hogy Gelénes felé az út mentén az akácosban egy középkori vár van lerombolva, amit még a világháborúban is bombáztak. Sok ott a halott, csont és vipera. A várudvarban van egy kút, amelyben nincs víz, de nem is lehet, mivel alagút vezet át a Munkácsi várig. A vasajtóra a lakat már rározsdásodott, a várfalat meg a faluban épített házak alapjához széthordták. Akkor én nem értettem és nem kérdeztem rá, hogy ők is ebből alapoztak? Tudom, hogy a Gelénesi keresztveződésből a Barabás felé vezető kanyar utáni házukat 1960-ban építették az öregek, gyermekeik segítő közreműködésével. Azóta az új tulajdonos kibővítette, átépítette, de áll a ház.

A nagyszüleim háza

Emlékszem a tető faanyagát ugyanis Vásárosnaményban a szeszfőzde előtti gatter telepen fűrészeltük hoffer traktor által működtetett szíjmeghajtású fűrészgéppel (gyermeki érdeklődésemmel, segítségemmel!) és tehénszekérrel szállítottuk haza. Máig foglalkoztatott, hogy a várból származó kő maradványaira építettük az alapot? Nem akartam elfogadni. Mára azzal vigasztaltam magam, hogy nem egyedül nagyszüleim jártak el ily módon, hiszen a feltárás során a kitermelt föld és kötörmelékét a község a sáros utak feltöltéséhez használta fel még 2000 után is.

A vár, ami kb. 500 méterre van házunktól, ugyanis egy száz méterszer százas szárazárokmal és öt méter széles földtöltéssel körbevett, akácfákkal benőtt domb volt az ezredfordulóra.

Egyetlen pont emelkedett ki a kőtörmelékből a bejárat ajtó oszlopmaradványa. Ez a funkció azonban csak a feltárás során derült ki. A látogatók addig geocaching pontként kutatták, értékelték.

Kisgyermekként gyávaságból vagy félelem miatt nem mertem meglátogatni a várat, de fantáziámat gyakran mozgatta, sokszor álmodtam vele.

A Budai várban, ahol a rejtett központi fűtéshez szakmunkás vizsgámhoz készített öntött vas radiátor bekötésénél még nem gondoltam, hogy eljutok egyszer a Towerbe és a Büdy-vár feltárásiáig.

A bejárat előtti kőhalom

Most azonban életemből és a motivációkból sokat kihagytunk, ezért visszatérünk a mit-miért sorrendhez. A most elkészült 285 oldalas Vámosatya monográfiája a 206. oldalon emlékezik meg édesapámról és testvéreiről 179 elhurcolt között, majd a vége felé a mai megnyílásról.

A megnyílás alapja – mint említettem - a szülői sírok ápolása, édesapám maradványainak hazatemetését szolgáló, egy temetői találkozás volt.

Szüleim heten voltak testvérek. Édesapámat Endre és Sándor bátyjával málenkij robotra hurcolták az oroszok a második világháború végén 1941.12.01-én több száz falubeli fiatallal így pl. Deák László, Beregszászi András, Kődöbocz Béla, Bancsi Sándor, és a beregdaróci Gazdag Jánossal együtt. A Branjszkig tartó gyalogmenetben, a közbenső munkatáborokban, majd a visszaúton öt évvel később 1949 decemberéig Endre és a társak százai haltak meg.

Temetésükről sem lehetett gondoskodni. Káposzta vagy fű levesen éltek és ízesítésnek a csajkába még a bakancsuk bőr nyelvét is belevágták. A menet alatt gyakran vizet is az árokból, olvasztott hóból ittak. A hazaérkezők, közöttük apám is, fáradtak, betegek voltak és egész életükben a tapasztaltakra emlékeztek, megtanultak oroszul beszélni. Nem is lehet soha elfeledni a történeteket, az egészségük megromlása miatt sem. Édesapám a hat napos munkahéten ingázott, még ezek után az 1950-es évek végéig gőzmozdonnyal járta a fővárost a vas és acél országának felépítésére, majd TSZ-tagként dolgozott, amikor nem volt beteg.

Az öregek gyakran emlegették a haza nem tért gyermeküket és a temetőben a családi sír melletti megemlékezéskor magam is mindig gyertyát gyújtottam értük. Egyébként is minden hazai és külföldi templomi látogatásomkor gyertyát gyújtok a szeretteimért.

Az elesettek, vissza nem tértek emlékének ápolására készült kezdeményezéseimre a templom előtt a Történelmi Emlékpark.

Első ajándékom a község címere a vámszedés helyén épült történelmi emlékparkban

Az elesettek emlékére emelt kereszt, körben a vékony, vézna, levente sapkát viselő, megviselt arcú katonák kopjafáival

Az előző képen az emlékparkból az ősök dombja. A düledező, eleső kopjafákon 1221, 1526, 1914, 1918, 1945 évszámokkal a legnagyobb országos tragédiákra és a falubeli elhunytakra emlékeztet a kereszt alatt az emlékmű lenn a mélyben. Mára tábla takarja el az átutazók elől.

A történelmi múlt azonban nem csak halál, veszteség, az emlékparkban elől a hősök dombján körbe az oszlopokon a község életéből az alábbi éveket, eseményeket emeltük ki a virágos domb köré a dicsőség megörökítésére:

1289 első írásos emlék a községről

1333 első írásos emlék a vámszedésről

1399 első írásos emlék a gazdálkodásról, tizedjegyzék

1539 Büdy Mihály ispán birtokot vesz Atyán

1546 ifj. Büdy Mihály ispán veszi át az irányítást és birtokot helyben

1564 a Büdyek várának lerombolása, mivel az aktuális uralkodó ellenzékei lettek

1567 a tatárok dúlása után újraéled a falu

1568 Atya újra adófizetők jegyzékében található, tehát lakosai jól gazdálkodnak

1875 a fahíd helyén kőből épül a közúti átjáró (nem kell adót fizetni, szabad a közlekedés)

2009 a Tájház átadása a helytörténeti emlékekkel

A domb közepén a kopjafákon a szabadság szimbólumai, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth címer és helyi emlékként a közúti átjáró fa híd megépítése a községben.

A Hősök dombján körbe elhelyezett kopjafák címere és fejdísz eltérő.

A címerben az adott év száma jelenik meg a fenti sorrendben. A fejdísz mint látható eltérő, de mind a magyar motívumokból épül. Jobbra a kiindulópont az első írásos emlék fája a községről és fejdísz a nyíló, bimbózó tulipán. A templom falán a feltárt virágmotívum a tulipán alapján. A második a nap, mint az életet adó fény szimbólumként folytatja a sort az életet adó, földbe gyökerező oszlopán. A harmadik a földet, gazdálkodást, majd a magot, a nyíló vetőmagot, a virágokat, tulipánokat örökítik meg sorban és a félholddal zárul a kör.

Az emlékparkról részletesen olvashatunk még később az átadáskor és láthatunk képeket.

Nagy élményem, hogy édesanyám a polgármesteri fogadás után még életében láthatta az Emlékparkot és a megújuló Vámosatyát, a Tájházzal

Szemben az út túloldalán a Büdy ház, leletek hiányában egyelőre személyes emléktárgyaimmal, vár makettekkel. A hátsó szobában a busszal, gőzössel utazás korszakát a Büdy házban külön H0 méretű vasútmodell mutatja be mindazoknak, akik személyesen nem élhették át. Nekem megadatott az utazás élménye a fővárosba két ciklusban is. Inasnak, majd egyetemre az ELTE ÁJK-ra utazhattam rendszeresen tanulni.

Jobbra az ajtó mellett Vámosatya a kiindulópont. Innen, mint tudjuk autóbusz a tömegközlekedés eszköze. Gyermekkorom legendás autóbusza, a farmotoros Ikarus 633-as képen és makettként halad a néhány személyautó között Vásárosnamény felé. A jobb sarokban a vasútállomás, majd szemben Nyíregyháza és a szemben lévő falon a főváros, Budapest Nyugati pályaudvara. 15 éves koromban a 424-es gőzössel 10 órai utazás után jártam először az álmaim városában. Több vidékihez hasonlóan évekig ingáztam kéthetente, havonta a családom és a munkahelyem között, követve anyám példáját, a megélhetés útját szakmunkásként.

A másodikról a bírói taláromat, édesapám festményeit és egyéb emléktárgyaimat, bélyeg, könyv, képeslap gyűjteményeimet szoba őrzi.

Ám megint nagyot ugrottam előre, hiszen hat éves koromig napi vendég voltam a nagyszülőknél és naponta járhattam át Barabásba, Irma vagy Gelénesbe, Piroska nagynénéimhez. Gelénesben nagy élmény volt a szomszédos tóban a kenderáztatás. A szomszéd gyerekekkel együtt buzgón locsoltuk nyaranta a száradó agyagot a kender kötegeken.

Napközben a ház előtti virágoskertet ápolgattuk, díszítettük, tanultuk a munkát játék és két imádkozás közben. Ébredés, étkezések előtt, lefekvéskor mindig kötelező volt a családi közös ima. A hétfői templomlátogatás nemcsak kötelező volt, hanem egy várva várt élmény. A képeken bemutatottakat magam megtapasztaltam és sajátos emlékek kötnek az egyes építményekhez, természeti tárgyakhoz. Példának a természetvédelmi ösvényhez elmesélném egyik titkomat.

Egy húsvét alkalmával elmentem meglocsolni az erdész lányát, de visszafelé nem a közúton jöttem és még az erdei tanösvény sem volt. Eltévedtem és az ingoványban, a mocsáron keresztül nem a Büdy-várhoz, hanem a csarodai útra jutottam ki két órás séta után.

Szüleimhez gyalog, sárosan értem haza estére. Nem dicsértek meg az biztos.

De a kenderáztató csigás tó Gelénesben hasonló élményeket biztosított az őszi agyagos áztatás mellett, lásd a következő korabeli fényképen középen a legnagyobb én vagyok. A legkisebb az unokaöcsém, hátam mögött a szomszédból a barátunk.

Az áztató csigás tóban barátaimmal

Viola és Piroska unokatestvéreimmel boldogan lapozgattuk a Dörmögő Dömötör gyermekújságot, majd visszafelé lopva nézegettem az akácligetet a Gelénes felé vezető útról, de a várat nem mertem felkeresni a nagyszülői intelmek miatt. Általános iskolaéveim alatt, hétfőként Olga nénémmel Ikarus 633 farmotoros autóbusszal jártam haza nagyszüleimhez mintegy 20 kilométert, a világ végére történő utazásnak érzésével.

Meg kell hagyni akkor még kéthetente volt szabad szombat. Sokan voltunk az autóbusszban, izzadság és a heti munka illata, meg a külső gázolaj füst járta át a levegőt, ezért egyetlen kellemes emlékem a nagynéném ölében ringatózás. A zajos utazást követően boldog beszélgetés, vacsora egy asztalnál az egész családdal. Aztán a sparherthben melegített téglával volt biztosítva a dunyha alatt az éjszakai meleg (központi fűtés) és ima után a nyugodt éjszaka.

Álmodtam a vár védőjeként a törökök elleni harcokról, gondoltam katona leszek, ám soha nem jutottam ki megnézni a valóságot. A sorkatonai szolgálat után már nem akartam katona lenni. Addig azonban gyakori volt a pénteki hazautazás majd vasárnap este utazás vissza. A férfiak a vasútállomáson átszálltak a gőzmozdony vontatta személyvagonokba. A Büdy ház emlékszobájában ezt örökíti meg a bemutatott sarok. Jobbra a határtól jönnek az autók,

buszok Vásárosnaményig. A sarokban baloldalon a busz végállomás és a vasútállomás épülete. Átszállás után innen haladt a vasút a másik sarokban lévő Nyíregyházáig. A korabeli állomáskép a falon. Átszállás után irány Budapest az utasokkal tömött szerelvényekkel, Nyugati pályaudvar és a főváros forgataga. Gondoltam, aki nem jut el saját erejéből a faluból, az is közvetlenül átélhesse az élményt akár a működőképes modell irányításával. A két átszállást gőzmozdony vontatta vagonokba és a peronon 10-12 órás utazás élményét igaz ezek nem pótolják.

Nagynéném hazakísért, majd utazott Nyíregyházára dolgozni. A hétköznapokban iskolába jártam. Reggel azonban előtte édesanyámnak segítve az irodatarítás után (télen) bekészíttem a tüzelőt, begyújtottam a kályhába. Délután napközi. Estére gyertyafény mellett (később egy 25-ös égő fénye mellett) tanulás, a lecke bemutatása, közös javítás, olvasás. Nagy élmény volt az olvasás során az, amikor folyékonyan tudtam olvasni. Talán negyedikes lehettem, amikor rákaptam a könyvtár könyvkölcsönzésére és a diafilmekre. Egy napra vagy egy hétre lehetett kölcsönözni vetítógépet és filmeket 1-5 forintért. Ez azonban nekem megfizethetetlen volt.

A lakásunk mellett volt a gabonaforgalmi művezetői irodája és a dolgozók öltözője. Ezek takarítása is a mi feladatunk volt, amelynek kapcsán kiderült az érdeklődésem. Szerencsére találkozott a dolgozók és műszakvezetőik érdeklődésével és hetente összedobták a kölcsönzési díjat és megrendelték a vetítendő filmeket. Én vetítettem az x-lábú ebédlőasztalon, a dolgozók lócaírókról néztek és olvastam, örömmel végeztem a szolgáltatást. Külön ajándék volt a betűkeresésem idején, hogy az olvasni tudó felnőttek kijavítottak, segítettek és visszakérdezték még hetekkel később is a filmeket. Nagy élmény volt a délutános műszaknak este vacsora szünetben 6-7 óra között vetíteni például a fehér bálnáról. Máig köszönettel tartozom a hallgatóknak, finanszírozóknak. A könyvtárban nem tudták mire vélni az anyagiakat, amíg el nem árultam a forrást. A kölcsönzés és olvasás eredménye volt a

könyvtártól egy karácsonyra kapott, Bátyácska és Húgocska című Grimm fivérektől származó színes, nagy alakú mesekönyv. Ettől kezdve még nagyobb szeretettel jártam a könyvtárba a nem kölcsönözhető újságokat is olvasni. Nyári szünetben a nagyapám nevében dolgoztam a Gabonaforgalmi Vállalatnál, az emeletes magtárolókba tárolt gabona falapátos forgatásával járultam hozzá a család megélhetéséhez.

Azért voltak gyermekkori barátaim a kortársak között is, különösen a szomszédokban. A Törzsállat Tenyésztő Vállalatnál az udvaron több szolgálati lakásban éltek a fehér köpenyes állatorvosok. Naponta kellett mosni édesanyámnak a ruháikat, köpenyeiket. Én a teknő vízzel meghordása mellett mindig arról álmodoztam egyszer magam is doktor leszek.

A szomszédék kisebbik lányával a melléképületben babaházat rendeztünk be és boldogan töltöttük napjainkat, amíg a nagyobbik lány, aki öt évvel idősebb volt, már olvasgatott nekünk. Olvasónaplója meghatározta érdeklődésünket. Egy másik szomszédban négy lány is volt. A nagyobbaktól tanultunk kártyázni, játszottunk ország-várost. Éjfélélig kanasztáztunk. Utólag kicsit szégyellem a dolgot, hiszen a lányok édesapja Anti bácsi agyvérzéssel betegen feküdt otthon. De nem szóltak rám, nem küldtek haza és jól éreztem magam közöttük. Családommal kirándulásként a Kraszna parton hetente szalonnát sütöttünk, ősszel szedret, málnát szedtünk. A torkolatot örökíti meg édesapám következő képen látható festménye.

A központi vízhálózat még ekkor nem volt kiépítve Vásárosnaményban, ezért főzéshez és az ivóvíz biztosítására a piactérről kannában kellett hordanom a vizet. Szerencsére ebben is rám talált az üzlet, mert a háromszáz méterre lévő pumpa kútig félúton lakott a Koncz családban két idős néni és nekik alkalmanként egy forintért vihettem a kanna vizet. Nagy élmény volt hozzájuk is járni, hiszen a család férfitagja asztalos volt. Műhelyében hintókat, koporsókat, halottas kocsit faragott, az idősebb néni pedig festő művész volt. Az egész lakás az előszobától kezdve tele volt képeivel. Folyamatosan a vászon előtt volt és mindig volt félben munkája. Édesapám egy-két mesterfogást tanult, de Ő egyébként is maga rajzolta a képeslapot a szüleinek, testvéreinek és 10 filléres rajzlapra temperával megfestette emlékezetből a hadifogsága útvonalának hegyvidékét, a Kraszna-Tisza torkolatát.

Édesapám több festménye a munkahelyeimen az irodám falát díszítette, ma a Büdy házban láthatók.

A képeslapok között található olyan méretre szabott saját rajza, amivel a szüleit, testvéreit köszöntötte.

52 év munkaviszony után a Nyíregyházi Törvényszék bírójaként nyugdíjba vonultam és ekkor a dolgozószobám egyes berendezési tárgyait talárommal, egyetemi tankönyveimmel és gyűjteményeimmel együtt a községnek ajándékoztam, az életutam megalapozásának emlékére, a tanulni vágyóknak ismerkedésre.

Vásárosnaményban a vízvezeték kiépítésére 1963-64 években került sor. A Büdy-várral a kapcsolata pedig annyi, hogy amikor a szomszédunkban lévő Tomcsányi kastély kertjében lévő víztoronyhoz vezető csövekhez a házunk előtt kb. 10 méterre ásták ki a méter mély árkot akkor én ebben „természetesen” jó gyermekként szaladgáltam és az oldalfalában kincset kutatva a cseréptörmelékét megástam. A korát nem ismertem, de utóbb kiderült 10-20 éve elásott szemét volt. Ekkor az emeletes általános iskolánk alagsorában volt az osztályunk, ahol

a múzeum felújításáig Csiszár Árpád igazgató és a leletek egy része a folyosó utca felőli oldalán kapott helyet. Leleteimet boldogan vittem Árpi bácsihoz, aki megtiltotta a további kutatásaimat és vele beszélgettünk a várról, Vámosatyáról.

Ma már tudom, hogy akkor és az ezt követő években végzett a doktor úr a helyszínen ásásokat. Megtalálta a tetőcserép és néhány színes kályhacsempe maradványát. Nem találta viszont a kutat lezáró vasrácsot, sem abban az alagútra vagy vízre utaló nyomokat. Talált helyette a kváderkövekből faragott kútban évszázadok óta tárolt gabonát. Feltárásának eredménye és végső következtetése az volt, hogy betakarta a romot és a szükséges érdeklődés és anyagiak rendelkezésre állásakor javasolta folytatni a munkát az állagmegóvás érdekében. Ezekről akkor néhány szóban, negyven évvel később a publikáció megismerésekor szereztem tudomást. Meghatározó volt azonban a vár sorsának szempontjából a kutatása, hiszen azt javasolta, hogy vissza kell temetni a romokat és anyagilag kedvezőbb körülmények között kell visszatérni a feltárára. Ám addig még sok minden történt velem, amit az életrajzi adatoknál részletezek. Többek között nyolcadikos lettem és tovább tanulásomról kellett dönteni. Pénz hiányában még a gimnáziumot sem tudtuk anyagilag viselni, mivel szüleim ekkorra elváltak. A bontóperes bíró személyes meghallgatása a tárgyaláson mély nyomokat hagyott bennem. Akkor bíró akartam lenni. Később a perbíró Béla bácsival kollégák lettünk és örömmel segítettem munkáját.

Édesanyánk nevelt mindhármunkat, nem adott nevelőotthonba. Tanulmányi eredményemért jutalmul a nyáron a helyi gimibe jelentkezett osztálytársaimmal együtt Tabdiban KISZ-es építő és felkészítő táborban barackszedésen nyaralhattam. A homoksivatagban egy örökre szóló élmény volt az éjszakai tábortűz, tánc, kitalások, de két hét után ennek is vége volt és jöhettek a hétköznapiok és kérdése, mi lesz belőlem. Ekkor azonban megint a könyvtár és olvasóterme jött segítségemre.

A nyár közepén, végén a Pajtás újságban olvastam, hogy a Fővárosi Minőségi Építő és Műszaki Vállalat ipari tanulókat keres többek között bádgos, festő és központi fűtésszerelő szakmákban. Kollégiumot és ösztöndíjat biztosítanak. Na, ez utóbbi szakmáról nem sokat tudtam, de bíztam, reméltem, ezért azt választva levelet írtam és kértem pénzt, 100 forintot a felutazásomhoz. Magam is meglepődtem. Elfogadták a jelentkezésemet és két személyre küldték a vonatjegy árát. Édesanyámmal együtt utaztunk a következő héten orvosi és felvételi vizsgára. Felvettek, két hét múlva kezdődött az iskola, meg részemre a kánaán. Kollégiumban éltem a nyolcadik kerületben a Diószeghi Sámuel macskaköves úti autóbusz garázs mellett.

Itt tapasztalhattam meg, miért altatták a kis Balázst azzal, hogy a villamos is aluszik. A főváros egy más világ. Sürgés-forgás, csillogás-villogás, zajlik az élet. Napközben és éjszaka is csikorog, csilingel a villamos, dübörög az autóbusz és a forgalom. Gyakran vágytam vissza a csendbe, nyugalomba Vámosatyára. Az akkor még hat munkanapos héten fele iskola, a másik fele szakmai gyakorlat volt. A tanulás 4,5 tanulmányi átlagomra figyelemmel nem jelentett gondot. Szerettem a MÜM.31 sz. szakmunkásképzőbe járni különösen azért, mert a Nyár utcában a főváros közepén volt. Magyar nyelv és irodalomból eredményes munkámért emlékkönyvet kaptam. Az iskola eredményes befejezésekor a vállalatától egyhetes al-Dunai hajóutat kaptam. Először jártam külföldön és hajóval a Vaskapuig. Központi fűtésszerelő

lettem. Dolgoztam többek között a Parlamentben, a Budai Várban, Kádár János és Losonczi Pál lakásában. A gyakorlat változatos, izgalmas helyszíneken volt a cég rendeltetéséből adódóan, de hétvégeken maszekolni vittek főnökeim. Napi 100 ft volt a segédmunkám bére, amiből segíthettem az otthoniakat az ösztöndíj mellett. Már kerestem édesapámnak a munkalehetőséget, amikor meghalt. Vásárosnaményban temették el.

Időközben a munka, jobb megélhetés reményében édesanyámmal és két öcsémmel a fővárosba költöztünk. Engem besoroztak katonának Nyíregyházára. Hivatásos jogosítványt szereztem. Tudjuk ez volt a módszer lényege, az ország egyik végéből a másikban katonának vinni. Nem tudták, de én jól jártam vele, hazajöttem.

Sorkatonaként a szállító századnál az eskütételre műsort szerveztem. A katonadalok a próbán olyan sikert arattak, hogy az egész Damjanich laktanya műsoraként adhattuk elő az ebédlőben. Katonai karrierem ezzel megalapozódott és szállítóként tovább száguldoztam gépkocsimmal gyakorlatról-gyakorlatra. Bejártam az országot Csepel és Rába teherautókkal.

Megismerkedtem leendő feleségemmel, majd leszerelésem után megnősültem. Nyíregyházára költöztünk és a MEZŐGÉP Vállalat dolgozója lettem karbantartóként. Az újságban olvastam, hogy szakmunkások egyetemi előkészítő tanfolyama után műszaki, gazdasági vagy jogi egyetemre lehet nappali tagozaton felvételt nyerni. Tanárno feleségem örömmel vette szándékomat a továbbtanulásra. Támogatott és gyermekeimmel várt itthon. Eredményesen elvégzett SZET előkészítő után felvettek Budapesten a jogi egyetemre. Az öt év tankönyveit, jegyzeteit megőriztem és a gyermekkorom helyszínének ajándékoztam. Szándékaim szerint közelebb vittem utódaimnak a felkészülés lehetőségét. Példámmal szeretném bizonyítani, hogy a szegénység miatt nem kell feladni álmainkat. Merjünk álmodni és a tanulást, munkát szorgalmasan folytatni kell életünk végéig.

Doktorrá avatásom, eskütételelem felvétele évfolyamtársaimmal és a Rektorral

Elvégeztem nappali tagozaton az ELTE ÁJK-t, jogtanácsosi szakvizsgát tettem és egy ötezer főt, hat gyáregységben foglalkoztató cégnél (MEZŐGÉP Vállalat) dolgoztam a megszűnéséig, vezető jogtanácsosként. Fiatal, kezdő munkatársaimat segítettem tapasztalataimmal a szakvizsgához. A rendszerváltás előtt a privatizáció indulásakor a gyáregységeinkből máig működő leányvállalatokat, Rt-t, Kft-eket alakítottam, dolgozói üzletrészekkel, hiszen negyven évig magunknak építettük az országot. Gondoskodjunk saját jövőnkönkről. Igazgatóváltás után hamarosan bekövetkezett a vállalat felszámolása. A társaságok egy részét maga a vállalat új vezetője számoltatta fel, akaratom ellenére.

Megszűnt volt munkahelyem. Válaszúthoz érkeztem. Ügyvéd leszek és pénzért adok mindenkinek tanácsot vagy cégeimnél jogtanácsos maradok. Több pénz persze több munkáért, utánjárásért vagy részt vállalom gyermekeim neveléséből. Ez utóbbit választottam. Rendszerváltás után felvételt hirdettek a Munkaügyi Bíróságra. Én már a doktori szakdolgozatomat is a munkajogi felelősségről és kártérítési szabályokból írtam és álmomnak megfelelően, már nem katona voltam, hanem bíróként akartam az igazságot szolgálni. Megpályáztam, felvettek fogalmazónak. Újra kezdhettem egy szakmát, szerencsémre mellette taníthattam a Nyíregyházi Főiskolán.

A főiskolán 3 féléves időkeretben kidolgoztam a jogi ismeretek oktatására a tankönyveket. Több kolléga munkáját irányítva ezekből tanítottuk egységesen a gazdasági jogot. Munkámat saját irodával, docensi címmel ismerték el.

Gazdálkodási szakon több ezer embernek a diplomája megszerzését segíthettem tudásom átadásával, tankönyveimmel, szakdolgozataik bírálatával. Közben megkaptam a városi bíróságra bírói kinevezésemet. Évek elteltével végre a munkaügyre kerültem. Az „F”-es perekben a megye tanárainak, tanítóinak megítéltem a fizetésemelést, majd cég és gazdasági ügyekben első-másodfokon dolgozhattam, tanácselnök lettem. Az önálló végrehajtók kiválását a bírói szervezetből megszerveztem, lebonyolítottam. Részt vettem a bíróságon a fogalmazóképzésben, az ügyvédjelöltek oktatásában, könyvelőknek aktuális kérdésekről előadásokat tartottam a Kamarában. Generációknak oktattam a Társaság és cégjogot.

Közben édesapám halála után 30 évvel, mivel a temető bezárásáról és teljes felszámolásáról döntött az időközben várossá vált önkormányzat, Olga néném akaratával egyezően, annak megfelelően exhumálás után a szülei sírjába temettük el maradványait atyában. Ennek előkészülete volt a fordulópont a várral való kapcsolatomban. Ez alapozta meg az eddigi képeken is látható Vámosatya fejlesztési programot, könyvemet, díszpolgárságomat.

Az öreg szülők családi sírja a régi temető részben a bejárattól balra a második sorban a harmadik volt. A dudvásban a fejfákon körben tujabokor zöldje őrizte emléküket. Első szemlém alkalmával egy közmunkásokból álló csapat tisztította(?) az útszéli árokpártot. Azért van a kérdőjel, mert éppen ültek 13 óra körül az útszélen. Én kéziszerszámaimmal elkezdtem a sír rendezését, miközben dorgálásukra figyeltem fel. Egy kis köpcös ember piros kisbusszal érkezve munkára serkentette volna őket. Amikor észrevettem, abbahagyva a temetőt szemlélte meg. Amikor visszafelé jött ráköszöntem és említettem neki, hogy bőrük színe ellenére velük is lehetne rendesen beszélni és talán többet érhetne el. Rosszul vette a szólásomat és visszakérdezett, honnan tudom. Magam is emberekkel foglalkozok bíróként és főiskolai

tanárként, válaszoltam. Könnyű kívülállónak okosnak lenni, mondja ő. Én nem kívülálló vagyok. Innen származok és ismerem őket, embertársaink. Szó szót követett, miközben kezet nyújtottam és bemutatkoztam. Rákérdeztem ki Ő. Láttam a megdöbbenést arcán. Májig nem tudom azért, mert nem tudtam, hogy ő a polgármester vagy azért, mert ekkor derült ki számára, hogy gyermeke tanára vagyok. Mindegy számomra, de ő kivágta magát azzal, hogy könnyű a községből elszármazott diplomásoknak. Ilyenkor halottak napja előtt évente egyszer eljönnek és letudják az emlékezést a sírra tett virággal, gyertyával. Elárultam jövetelem célját, édesapám eltemetése szüleihez, és említettem, hogy az öreg temetőben is elhunytak vannak, én 50 éve ide járok haza. Ezen sírok és a múlt ápolása az itt élők kötelessége is. Ezért célszerű lenne az árok rendezése után ezt is legalább lekaszálni, rendezni. A hazalátogatók öröme, saját lelkiismeretük megnyugtatója.

Elmondtam véleményem szerint a múlt ápolása a jelenlegiek dicsérete. Ez még jobban kiverte a biztosítékot. Elváltunk kézfogás nélkül. Tovább takarítottam a sírhelyet. Később jutott eszembe, hogy a 10 méterre lévő emberek mindezeket hallották, meg az is, hogy néhány ezer forintért valaki biztosan vállalja az előkészítést. Felajánlottam és természetesen vállalták. Elkészült a rendbetétel, megtörtént az édesapám újratemetése és a síremlék felállítása, akkor már nem a dudva közepén.

Egy hét múlva telefonon értesített a polgármester, hogy most nézzem meg a temetőt.

Nem gondolta, de két óra múlva ott voltam és mondtam, lehet folytatni a Bűdy-várral. Látogathatóvá kell tenni azt és a lerobbant házakat a falu közepén. Elmondtam, hogy

gondolkodom rajta, a fő utcán néhány üres házat megvásárolnék. Beköltöztetek néhány családot és lakhatják, ha felújítják és hizlálnak nekem évente egy sertést a kertben termelt kukoricán. A vetőmagot, malacot én adom és ők is kapnak egyet. Az egyikből egy tájházat építtetek és gondozzák az ott élők a családi hagyatékaimat. A vidéki élet a vászonból készült szőttesekkel, kézimunkákkal ma is érték. Mutassák be a látogatóknak a nagyapám kitüntetéseit, a vidéki család hétköznapi használati tárgyait.

Szász József polgármester egyből visszavágott, azt sem tudom, mit beszélek. A madár se jár erre, csak az átutazók. Nincs mit és kinek bemutatni. A vár meg már rom több száz éve.

Nem adtam fel és meghívtam, kiviszem autómmal és nézzük meg, miközben én ekkor még nem jártam ott soha. Folytattam a meggyőzést és mondtam nem véletlenül oktatok gazdasági jogot a vállalkozási szakon és tudom, hogy a falusi turizmusé a jövő. A templom és harangtorony mellett meg kell mutatni amink van, például nagyapám kitüntetései, a keresztaszemes kézimunka, a várban feltártak, és másoknak is hasonló értékek vannak. Maga a csend, nyugalom egy érték. Be kell mutatnunk a városiaknak. Ápolva a múltat arra kell büszkének lennünk. Szerencsémre Ő tudta, hol van a vár és a falugondnokkal együtt lebeszéltek a többnapos eső után a vár meglátogatásáról. Majd ők szólnak. Két hét elteltével látogatásra hívtak. A faluba érve már vártak. A szántóföldön 15 perces autózás után értünk be az akácshoz, a dzsungelbe. Rókalyukak, kotorékok össze-vissza dudvával, folyondárral benőtt földtöltésen belül több száz 10-30 cm átmérőjű akácfával benőtt domb magasodott.

Az elején látható volt a kép az első látogatásról. A falugondnok gondolataiba mélyedve vett részt, hallgatta a mondókámat. A polgármester erősen nézett maga elé, de nem látta a jövőt. Én meg lelkesedtem és mondtam a magamét. A hallgatást beleegyezésnek vettem.

A meglepetéstől bátorságot szerezve elmondtam, ezeket a fákat kell kivágni, felét kiosztani a dolgozóknak, a másik feléből padokat, esővédőket, magaslest, mellékhelyiséget kell készíteni a látogatóknak és folyamatosan igényelt pályázatok alapján az elnyert pénzekből ki lehet termelni a gyökereket, a múltat és konzerválni a falakat. A közmunkásoknak értelmes munkát, tartós foglalkoztatást jelent. Lehetőség szerint felépíteni vagy legalább fölé emelt betonozással, tetőszerkezettel védeni a csipkerózsika álmából ébredező várat. A kitermelt értékeknek a faluban egy múzeumot létrehozni és ott kiállítani. A telken kiváló lehetőség van a munkanélküliek értelmes foglalkoztatására. A helyszínt videóval bejártuk, dokumentáltuk, majd visszamentem Nyíregyházára, a munkahelyemre és tanítani.

Megírtam a XXI. századi Csipkerózsika ébredéséről a cikket és fiaimmal készített honlapon közzétettük.

A terveimet elmeséltem kollégáimnak és mindenki lelkesen, támogatásáról biztosított. Írásaimat és a honlapokat lefordítottam orosz és angol nyelvre és közzétettem fiaim segítségével. Néhány hét múlva az ukrán akadémia jelentkezett, a só útvonallal kapcsolatos kutatásokban kérte a közreműködésünket. Információt szolgáltatott a só útvonalon betöltött szerepünkről. A kölcsönös adatszolgáltatás hiányában a kapcsolat elhalt.

Barátaim látva elkötelezettségemet elkészítették a címert csempéből. Én a község honlapját, bemutattam Vámosatyát az alábbiak szerint:

A címer csempe mozaikból

Vámosatya a nyugalom és béke szigete a Beregben

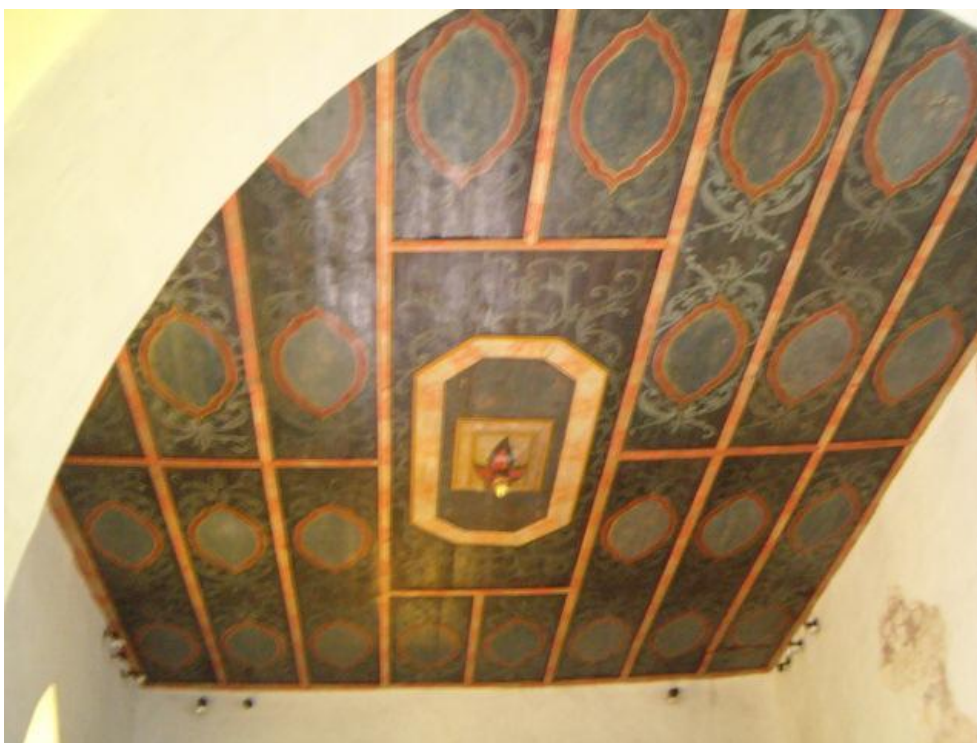
A község neve először 1289-ben tűnik fel oklevelekben Athya, Athyas megnevezéssel. Nevének "vámos" előtagja azt jelöli, hogy hajdan vámjoggal bírt. Atya faluról először a nagyváradi káptalan irataiból olvashatunk. Később 1321-ben említik először oklevelek a falu papját, Pétert. 1333-ban készített pápai tizedjegyzék alapján Atya nagy és módos helység lehetett. Ma alig 600 lakosa van.

Az államalapító István királyunk törvénye szerint minden tíz falunak templomot kellett építenie. Az építkezéshez lehetőleg szilárd alapokat kerestek elődeink. Itt a mocsár közepén találtak. Volt ehhez érdeklődő lakosság is.

A vámosatyai templom és harangláb

A XIV. század elején épülhetett, 1341-ben írt oklevélben említik először a már meglévő, Szent György mártír tiszteletére emelt kőtemplomot, melyen a mai napig kisebb-nagyobb átalakításokat végeznek. Az eredeti templom koragót stílusban épült. A híres Guth-Keled Nemzetség Acsa (Athya) családja építtette. 1565-ben vált a templom protestánsná. Ekkor kiegészítették, átépítették.

Az egyhajós, gótikus stílusú templom kazettás mennyezete 1766-ban készült, a padokkal és a nyugati karzattal együtt.

Belsejében XVII. századi, népi stílusú ornamentális festés, valamint mives, XVIII. századi szószékkorona látható. A padok festésén korabeli írások és motívumok közvetítik az értő érdeklődőknek az akkori ismereteket. Szentélyében megőrződött a gótikus pasztofórium.

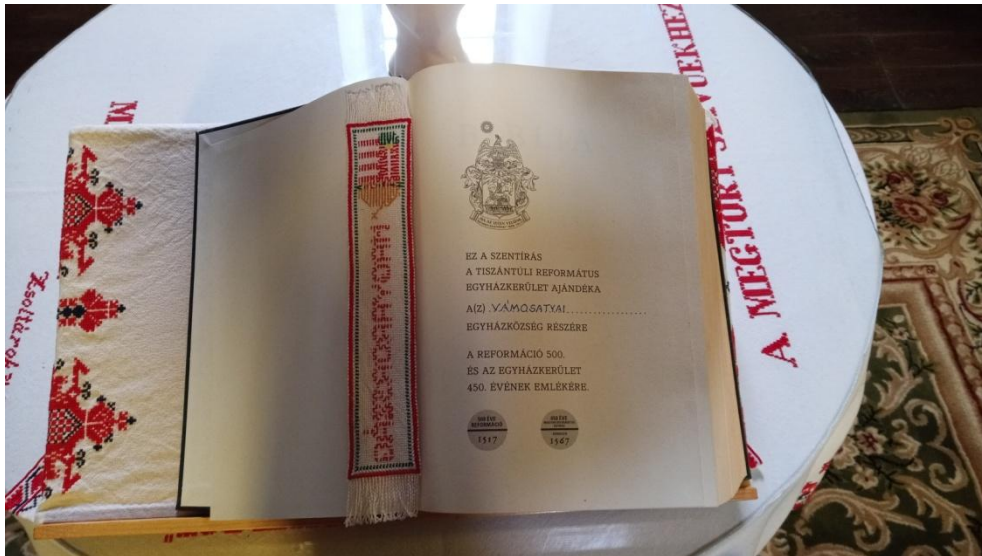

A szentély részben, mely élszedett kőből faragott diadalívvel kezdődik, található a reformáció korában félig befalazott sekrestye bejárata. A falrészén az ajtónál 1640-ből, festett, reneszánszkori, tulipánvirágos falkép található.

A 2016. évi feltárás eredményét mutató további képek a templomról.

A legnagyobb élményeim egyike – a gyermekkori rendszeres templomjárás után – az, hogy a díszpolgári címem átadása alkalmával tartott istentiszteletet a főúri helyről hallgathattam édesapám hadifogoly társával Deák Lászlóval és a falubeliekkel telt templomban. Telt ház előtt a Tiszteletes Úr munkámat méltatta és dicsérte meggyőződéssel.

A templom előtt a községen keresztül vezető folyón, mocsarat elvezető patakon, előbb fából, majd 1875-ben kőből híd épült. A hídon áthajtáskor 1399 óta vámot kellett fizetni. A szilárd burkolat és híd megépítésével a vámszedés joga megszűnt. A község az ezredfordulóra milleniumi oszlopot állított ide. Első ajándékomként mellé a község színes mozaikokból kirakott címere került a park közepére és zászlórudak emelkednek fölé.

Kezdeményezésemre azt követően a már említett Emlékpark kiépítésével örökítette meg a névadó helyet.

A község közepén ma már előttünk áll az Árpád-kori templom, a fa harangláb, előtte az Emlékpark, melynek átadására 2010. március 15-én kerül sor.

Az átadáskor elmondott ünnepi beszédem:

Tisztelt ünneplő közönség, tisztelt vendégek és falubeliek!

A tájház elmúlt évi átadása óta tudják, Én vagyok az álmodozó, aki megvalósítja álmait.

Megírtam egy szép ünnepi beszédet, de kérem tekintsenek el tőle, hogy felolvassam, nem is biztos, hogy tudnám a meghatódottságtól. Ez a szép ünnepi műsor, a saját énekkar, a bevezetőben felolvasott tucatnyi támogató egyszerűen nem hagyható szó nélkül.

Köszönet jár érte elsődlegesen nekik.

Azt hiszem ez az a kincs, amiről Szabó József János alezredes hadtörténész tanár úr szolt és már a múltkor is beszéltem róla.

Nem nyertünk pályázaton. Megálmodtam és megígértem a tájház átadásakor, hogy lesz emlékpark és íme, itt áll előttünk. Ez nem gránitból van, hanem fából, földből és virágokból, de a mienk, az önöké! Legyenek rá büszkéek és viseljék gondját.

Én nem vártam elismerést, kitüntetést érte. Most is adni jöttem, ahogy reggel óta tapasztalják Gáspár Pál Szilveszter és családja közreműködésével érmeverde működik a tájház udvarán, helyben készül a Büdy Tallér. Tanár úr, polgármester úr ez az a kincs, ami nincs és mégis van. Örömmel nyújtok át az első darabokból köszönetként és elismerésként Önöknek egy-egy példányt. Fogadják szeretettel.

A díszpolgári címet nem is reméltem, de nagyon köszönöm.

Nem akarom rémisztgetni önöket, de én tovább álmodok. Most azonban köszönöm, köszönöm és köszönöm.

Köszönöm elsősorban őseimnek, őseinknek, hogy itt lehetünk és van mit megörökíteni.

Köszönöm családomnak, gyermekeimnek, feleségemnek, hogy segítettek munkámban és elviselték hobbimat.

Köszönöm a község lakosságának, képviselőtestületének és a polgármester Úrnak. Nélkülük az emlékmű nem jöhetett volna létre, s nem ünnepelhetnénk itt egy ilyen szép napon.

Mert akármilyen hideg is van, a tegnapi, tegnapelőtti fagyos havas nap után ez ajándék. Ha körülnézünk a háztetőkön, árokparton itt a hó, mi pedig, ha nem is blúzban, de napfényben, jó időben ünnepelünk.

Ezek után kételkedjen valaki az égiekben, kétségbe vonva, hogy odafönn van valaki, aki gondoskodik rólunk. Igen van és köszönjük.

Előttünk van egy gyönyörű emlékpark kopjafákból, amiről már sok szépet hallottunk. Engedjék meg, hogy mint megálmodója és a faragás megrendelője egy-két gondolatot elmondjak további részletekről.

Három részből áll. Előttünk az ősi múlt a dicsőségnek megfelelően 20-30 cm vastag egy-két méteres akácfákból, kiemelkedik a partoldalból és történelmünkől Rákóczi fejedelemmel a tarpai zászlóbontással és az 1848-as szabadságharccal a közepén. Még a részletekre visszatérek.

A tér közepén a partoldalban a hősök emlékműve. A 2010-ben faragott kereszt körül a görnyedező, göcsörtös 5-10 cm vékonyságú akácfából faragva az ezer év során elesett, ismeretlen helyen pihenő hősöknek állít emléket. Ezzel a személyes búcsúhoz szeretnénk volna emlékhelyet állítani azoknak, akik távolabbra nem jutnak el.

A harmadik rész a díszes vámsorompó, a vámszedés emlékműve az őrbódéval és a vámszedéshez igyekvő emberekkel. A sorompó egyben a nyitás, a társadalmi haladás emlékműve is.

A sor a közelmúltban folytatódik, de ez már nem a dicsőségek emlékművén, hanem a vámsorompó lábaitól. Az 1950-es évektől a rendszerváltás és Európai Uniós csatlakozásunk éveit tartalmazó tulipános, de még szögletes oszlopokon át tér vissza a kőből épített címerhez, melynek két oldalán a két Büdy Mihály szobra áll.

Ezekből majd az utókor döntse el esetleg száz év múlva, hogy melyik volt olyan dicsőséges esemény, amelyet büszkén állíthatnak a szebben faragott oszlopok sorába. De ez legyen az Ő feladatuk, mi pedig ünnepeljük ma az átadást.

Köszönöm figyelmüket. Köszönöm a kitüntetést a községbelieknek és a feleségemnek, családomnak, hogy mindezeket lehetővé tették. Büszke vagyok a díszpolgárságomra.

Megjegyzem, minden fontos ember látszik, polgármester, országgyűlési képviselő, vámos szövetségi elnök, csak én vagyok takarásban. Ez persze nekem nem baj és a munkám eredményét, értékét nem csökkenti.

A hadtörténész és zenekara biztosította a zenét a két tárogató hangja után. Ünnepi istentisztelet és vacsora zárta e szép napot.

Történelmi Emlékpark

2000 óta folyamatosan bővül a község központjában található emlékpark, mely a történelem jeles eseményeinek állít emléket a korabeli vámszedés feltételezett helyén.

A vámsorompó, a vámszedés emlékműve az őrbódéval és a vámszedéshez igyekvő emberekkel

Mára a kiszáradt folyómeder hordalékkal részben feltöltődött és a kőhíd már egyszerű közúti átjáró a templommal szemben a közúton. A község az államalapítás ezeréves évfordulójára emlékpark kiépítésével örökítette meg. A látnivalók bővítésére emlékpark létrehozását szerveztem meg. Eredetileg két-három helyen a főút mentén terveztem a koronának dombra épített változatát, a kényszermunkára elhurcoltak és vissza nem tértek kopjafákból álló emlékhelye, a vámszedés helyén vámsorompó, őrhely felállítására javaslatot tettem a várnál kitermelt akácfaiból. A polgármester természetesen két 70-80 cm átmérőjű, két méteres tölgy rönköt mutatott, amiből Szent Istvánt akarta kifaragtatni nagyvarsányi mesterekkel. Ezek millió forintos költségét nem tudtuk biztosítani, ezért saját terveim és költségviselésem mellett megrendeltem a faragást családi indíttatással nagykállói barátaimnál.

Barátaim ajándékként elkészült a község címere mellé és köré ezért megépült a vámsorompó mellé az Ősi múlt eseményeinek tiszteletére valamint az elesett Hősök és onnan a mai napig vezető események kopjafasora.

A téren látható a község címerét ábrázoló mozaik kép. Mögötte ünnepnapokon a zászlók lobognak. A háttérben a bokrok között megcsillanó víz igazolja a több száz éve itt húzódó folyómedret, amire épített fahíd, majd kőhíd alapozta meg a vámszedés jogát, a falu nevét. A mozaik címer körül van egy gyönyörű emlékpark kopjafákból, amely három részből áll. A faragás felénél megmutattam a kopjafákat és ezután kezdődött el a templommal szemben az emlékpark kialakítása a mozaikcímer mellett. Mára a Hősi múlt oszlopai az árokból kiemelkedő virágos dombon fogják körbe a szabadság számomra három fontos elemét.

Elöl az ősi múlt a dicsőségnek megfelelően egy virágos dombon, kiemelkedik a partoldalból és történelmünkben Rákóczi fejedelemmel a közepén, a Pro Libertate emlékére és az 1848-as szabadságharccal a 20-30 cm vastag, egy-két méteres akácfaiból készült Hősök emlékműve. A domb alján körbe a község életéből jeles évszámokkal találunk kopjafákat.

Az emlékmű nyitott, mindenki szabadon megfogalmazhatja milyen emlékeket idéz fel benne. Ahogy a domb mentén körbe haladunk mindig más és más a kép, más évszám kerül a szemünk elé és más-más motívumra figyelhetünk fel. Itt, az első ősi múlt emlékművében például elsődlegesen a község dicső múltjából emeltünk ki jeles eseményeket a kopjafákra. Az évszám mellett azonban szeretném felhívni figyelmüket a fejdíszre. Az első oszlop 1289 az első említése a községnek. Ősi pajzs a díszítése és nyíló tulipán a fejdísz.

A következő oszlop még díszes, a tetején a jelképes földgolyóval. A földünket, helyünket megtalálásra utalva. Az ezt követő évszázadok azonban nem voltak dicsőségesek, egyszerűbb az oszlopok faragása, ám a fejdíszük különböző. A tölgyfa makkja, amiből az új élet kikelhet a község határában életet adó erdőt is jelképezi. Ez a motívum megtalálható a község címerében és a harmadik oszlopfőn. Ezt követően oszlopon két félholdas díszítés utal a török időkre.

Azt hihetnénk jobb idők jöttek, de még mindig csak bimbózik a tulipán a következő évszázadban is. A megnyesett, majd kihalított tulipánok alatt a falu határában kőből várat építtető Büdy Mihály ispánokra utaló évszám mellett fontosnak tartottuk kiemelni két egymás után következő évet. Történelmi emlékek alapján ugyanis 1567-ben felégették a falut és határát, ám a következő évben már ismét adófizetőként jegyzik a községet. Még a legnehezebb helyzetből is van megújulás, tanít a múlt, ehhez azonban kell egy oldalhajtás, sarj, ami körben csak egyetlen oszlop tövében fakad. Ez lehetnék akár én? A sorban visszaérve újabb két díszes oszlop következik. A község közepén, itt a templom előtt, a fahidat elbontották elődeink és kőhíd épült. Ezt mintázza meg a balra utolsó előtti oszlop. Majd a tájház átadásra emlékeztet az utolsó oszlop. Fejdísze a reménykedve az égre tekintő arcunk vagy földünk jelképe.

Ahogy a park mentén körbe haladunk mindig más és más a kép, más évszám kerül a szemünk elé és más-más motívumra figyelhetünk fel. Itt, az első Hősi múlt emlékművében például elsődlegesen a község dicső múltjából emeltünk ki jeles eseményeket a kopjafákra. Az évszámok, események mellett azonban ismételen szeretném felhívni figyelmüket a fejdíszek elemeire. Ősi pajzs a díszítése és nyíló tulipán a fejdísze. Nem nehéz párhuzamot keresni és találni az államalapításkori templomunk falán található tulipános festés vagy a címer és az oszlopok motívumai között.

A patakmederhez közeledve középen görnyedt faoszlopok tekeregnek a kereszt alatt. A roskadozó katonák, elesettek fején magyar levente és katonasapkák ismerhetők meg. Többek között a tatárjárásra, Mohácsi vészre, világháborúinkra és a kényszermunkára 1944 őszén elhurcolt és Brjanszkig és öt év múlva vissza gyalogoló édesapám és testvérei, valamint a vissza nem térő falubeliek emlékének egy tisztelgése az elesettek emlékhelye.

A vámsorompó, milleniumi emlékoszlop, a címermozaik és Hősök, Elesettek dombja után a kopjafák sora kiegészült a Büdyekkel és a társközségünkkel történt kapcsolatfelvételtől állított Ganesti/ Vámosgálfalva címerét tartalmazó oszloppal. Mára mint látható a sötétség uralkodik az oszlopokon is.

A tájház

Első lépésként a község vezetése a helytörténelmi emlékek megőrzésére, a falusi élet bemutatására megvásárolt egy épületet 2006. évben és a közmunkásokkal elkezdődött a rendbetétel. Az ingatlanon eredetileg három épület volt található. Egy kb. 100 éve épült két szoba, konyhás lakás, tőle 10 méterre a kert felé egy ól, melléképület, valamint a lakással szemben egy nyári konyha.

A helyreállítás során megerősítésre került a falazat, új tetőszerkezet épült. A lakás és melléképület közötti téren kemence és kiskonyha került kialakításra. Az udvaron kas, verem az 1960-as évek vidéki portájának megfelelően. A kerítés a paticsfalhoz használt akácgally fonással készült.

Vesszöből font kerítés, kapu készült az utcafrontra. A nyári konyha előtti részben a vendégek fogadására lócák, padok, asztalok kerültek kiépítésre.

A tájház tiszta szobája hűen mutatta be az egyszerű, praktikus életet. Keresztszemes párna, terítő a szokásos beregi díszítéssel. A díszpárna és terítő sajátossága, hogy az ajándékozó nagynéném Szabó Gézáné született Berényi Olga helyben természetett kenderből szötte-fonta az anyagát és a tulipános mintát a templom faláról véve 80 évesen varrta ki a tájháznak, amikor tudomást szerzett szándékomról. A vetett ágy mellett falvédő, kinek-kinek tehetsége

szerint házi keresztszemes vagy vásári anyagból. A bölcső a bőséges gyermekáldáshoz közel az ágyhoz, hogy éjjel könnyebben kezelhető legyen. Jellemző a kétajtós szekrény alul-felül polccal. A sarokban vaskályha, a fűtésre.

A kemence az elmúlt században fontos része volt a vidéki életnek. A középső részben ezért újjáépítettük és rendezvényekre alkalmanként felfűtjük lángos vagy kenyérsütésre.

Vidéken a napi élet jelentős része a konyhában folyt le, ezért itt sok praktikus dolog található egy helyen. Balra az ajtó mellett mosdóállványt találunk, zománcozott lavorral és alatta vizes edényekkel. A komódon csuhéjból font kenyértartó.

Érdeemes figyelni alakjára, méretére. Ekkora kenyerekből sütöttek hetente 2-3 darabot egyszerre, az előfűtött kemencében. A sarokban látható balra a földön a kelesztő kosár. Az előző napon dagasztóteknőben előkészített anyagot reggel a kendővel bélelt, lisztezett kosárba adagolták, a kendő sarkait ráhajtvá tovább kelesztették a tésztát. Kora reggel a kemencébe befűtöttek és amikor kellően felmelegedett a hamut kikaparták az izzó darabokat oldalra széttolták és a lapos kenyérvető lapátra borított megkelt tésztát a tűztérbe tolták. Előre az ajtó közelébe a maradék kenyértésztából a gyerekeknek kukorica szemű tubicák készültek.

A kertben közmunkások zöldségek termesztéséhez járulnak hozzá saját megélhetésükhöz. Az udvar közepén gémes kút mögött a verem, kas, baromfiudvar vesszőből fonott elemeit láthatjuk. A melléképületek, kerítések gyakran készültek napraforgó szárából, kóróból. Tartósságukat növelte, ha törekes agyaggal betapasztották (paticsfal).

Évekig fogadta a látogatókat ez az eredeti elrendezés. Aztán a Vámosok Szövetségének tagja lettünk és a tájház átalakításra került. A szembeni, út túloldalán lévő házat az önkormányzat megvásárolta és látványtárnak átalakította, míg a helyi jellegzetességet bemutató első épületbe a Vám-rendvédelmi-hadtörténelmi kiállítás került. A bejárat elé vámórházat, vámsorompót építettünk. A nyárikonyha Büdy szobává alakult át.

Ezek a tárgyak átkerültek a funkció megváltozásának megfelelően egy következő látványtárba.

A tiszta szoba és konyha berendezése átkerült egy összekötő épületbe és ezzel jellegét veszítette.

Az emléktárgyak között azonban megtalálhatók a helyi népi motívumokkal díszített, nagynéném által készített díszpárnák, terítők. Az általam készített gyertyatartók, díszek, napi használati tárgyak, családi étkezés, edénykészlet. A vidéki mindennapi élet tárgyai helyet adtak a fővárosi emléktárgyaknak. A helytörténelmi kiállítás melléképületbe került.

A bejáratnál balra a pihenőpadok mögött egy aknavetőt láthattak, az udvar közepén gémes kút.

A fekete kerekes vastömeg egy cséplőgép meghajtásához használt áttételeket tartalmazó szöghajtómű. A korabeli tűzoltás eszközeiként láthatók a piros lajtoskocsi és a kézi szivattyús fecskendő. Korábban ugyanis gyakran keletkezett tűz a meghajtó gépekből kipattanó szikrától. A hoffer traktor oldalán egy nagy lendkerék volt, ami 10-20 méter hosszú bőrszíjjal vitte át a forgást a szöghajtón keresztül, ilyen módon távolabb került a meghajtás a cséplőgépbe, csökkent a tűzveszély.

A nyári konyha nádfedését felújítottuk, vakolata kijavítva. Helytörténeti kiállítás látható benne.

A komód, rokka, zürbölő, bölcső és a faliképek a korszakukat meglepő varázslattal mutatják be. A kenyértartó kosár, a köcsög és a szilvalekvárt tartó vagy tejeskancsó a vasból készült edényekkel, tárgyakkal a kor hű bizonyítékai.

Köszönet és hála a közreműködő lakosságnak, akik a rendezvényeken főztekkel, jelenlétükkel emelik a színvonalat.

A melléképület egy-két igás állat tartására szolgált, melyet felszereltünk a gazdálkodás, állatápolás, a kerti gazdaság eszközeivel.

Hátrébb egy szövőszék és a szövés, fonás tárgyai kerültek elhelyezésre.

Kolléganőm csodálkozik a szövőszék mellett.

A kertben háztáji gazdálkodást és itt fafaragó tábort terveztünk. A nyári szünet alatt minden évben a kiállítás megtekintését követően ajánljuk a templom és harangláb, az emlékpark, a tájházak és látványtár valamint a Büdy-vár megtekintését a Gémes-tanösvény nevű természetvédelmi útvonalon.

Az élet azonban, mint eddig bemutatott életemből láthattuk felülírja a terveimet.

A tájházban később helyet kapott a Vám-rendvédelmi-hadtörténelmi és így hátrébb került a helytörténelmi kiállítás, valamint egy hangulatos gazdag gyűjteményt magában foglaló XIX. századi paraszti udvar és az akkori életmód sajátos eszközei együtt is látványosak, de részben magyarázatra szorulnak.

Úgy gondoljuk, hogy a gyűjtemény bemutatásával, annak szakszerű elrendezésével felkelthetjük a történelem, a kultúra, egyben a falusi életmód iránt érdeklődők figyelmét. A korábban már említett segítő közreműködéssel létrejött Vámosok szövetségének tagja lettünk.

A megújulás, az átalakulás mindenkit megmozgató esemény volt. A Tájházban a Vám-rendvédelmi-hadtörténelmi kiállítás átadása történt, illeszkedve a 2 napos vámos programmal.

A Vámos Települések Szövetsége által szervezett Vámos Települések III. Vámspércsi Országos Találkozójának tiszteletére a Vám- és Pénzügyőrség Atlétikai szakosztályával közösen egy váltófutás került megrendezésre.

A futás 2009. június 29-én indult és július 4-én ért célba Vámspércsen. Az útvonal érintette a határon kívüli és a hazai vámos településeket.

E figyelemre méltó esemény tiszteletére Vámosatya község önkormányzatának képviselőtestülete július 1-én 18.00 órára Vámosatya, Szabadság út 85. szám alatt található a Múzeumi Látványtár és Tájház átadását szervezte meg.

Az esemény kiemelkedett Vámosatya mindennapi életében, részben azért, mert egy helyi elképzelés, ha nehéz körülmények között is, de megvalósult, másrészt egyúttal országos, nemzetközi esemény részévé vált azzal, hogy a beérkező futók, sportolók, valamint a Vámos Települések III. Országos Találkozójának tiszteletére érkező vámos és rendőrségi vezetők részt vettek az átadó ünnepségen.

A rendezvényre a község lakossága mellett többek között meghívást kaptak és részt is vettek a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának vezetői és munkatársai, a Vámos Települések Szövetségének főtitkára, elnöke, akik sokat tettek az esemény előkészítésében és mindazok, akiknek döntő szerepe volt a Múzeumi Látványtár és Tájház létrehozásában. A képviselőtestület és tagjai, a lakosság, dr. Szabó József János hadtörténész, dr. Gulyás József a kiállítási anyag jórészenek tulajdonosa s rendszerezője és magam dr. Berényi László ötletgazda, mecénás.

Az esemény forgatókönyve, eseménysora az alábbi volt:

2009. július 1.: Érkezés Vámosújfaluból a barabási elágazástól Vámosatyára, iskolásokkal együtt, rendőri felvezetéssel.

A beérkezőket a falu érdeklődő lakói nevében üdvözölte Szász József polgármester, valamint ismertette a további programot.

Érkezés ideje: 2009. július 1. 15.30 barabási elágazás, 16.00 Vámosatya célpontba.

A felvezetésben közreműködő önkormányzati képviselő: Liba János, valamint a vásárosnaményi rendőrkapitányság munkatársai.

A célpont a műemléki templom és a történelmi emlékpark közötti főútvonalon található kőhíd (az 1800-as évek végéig vámszedő hely).

A futókat fogadták az Önkormányzat Képviselő-testülete, valamint a Dabasi Tüzér Hagyományörző Alapítvány tagjai, továbbá a 16-17. századnak megfelelő ruházatban, sodronypáncélban, korabeli fegyverzetben a hadtörténész.

A régies szöveggel, rövid üdvözlő beszédet tartott Vámostya történetéről, a vámszedés korabeli szabályairól, korhű ágyúból leadott díszlövés mellett dr. Szabó József hadtörténész, egyetemi tanár úr, mint a főispán által vámszedéssel megbízott határszéli felügyelő.

Az ágyúlövés elhangzását követően a fegyveres kíséret parancsnoka a történelmi emlékparkban parancsot adott a Vámos Települések zászlajának felhúzására.

16.30-kor a futók és a kíséret tagjai bevonultak az óvoda udvarára, ahol a programnak megfelelően, biztonságos helyre elhelyezhették a kerékpárokat, regenerálódtak.

18.00: A sportolók és a kísérete jelképesen befutott az óvodától 150 m-re található ünnepség helyszínére.

Én aznap délután még tanítottam és kollégám elkísért az átadásra. Utolsó percre odaértünk.

Kezdetét vette az átadással járó ceremónia.

Szász József polgármester ünnepi beszédében méltatta a jeles eseményt. Megköszönte a közreműködőknek a támogatást és kérte további segítségüket. A vendégek hozzászólásaikban elismerték a kis község eredményes munkáját, további eredményeket kívántak és ehhez segítő közreműködésüket ígérték.

Az ünnepélyes kulcsátadáskor megnyitó beszédemben elmondtam, hogy álmodni jó, álmodni szép és érdemes még a kilátástalan helyzetekben is. Az álmok megvalósításáért azonban, ha felébredünk, tenni kell. Mindenkinek saját helyzetéből, szerepéből fakadóan tennie kell dolgát azért, hogy a jövőben hasonló ünnepeken vegyünk részt és közös álmainkat megvalósíthassuk. Utaltam a beszédben a községben töltött gyermekkoromra és az Itáliában hazáját védő nagyapára, valamint a jövő feladataira. Végül meghívtam a jelenlévőket a nagyapám id. Berényi László I. világháborús kitüntetéseiére és a kiállítás megtekintésére.

A program július 2-án, csütörtökön 06.40-kor zenés ébresztővel folytatódott.

07.50: Szász József polgármester üdvözölte és elbúcsúztatta a futókat és a delegációt.

A határszéli felügyelő és kísérete régies szavakkal, papírtekercsből felolvasva jó utat kívánt az útra indulóknak. Megállapította, hogy a vámszedés megtörtént, mehetnek tovább Isten segédelmével. Egyben felkérte a csapatot, hogy a település határát csak úgy tudják elhagyni, ha a feltárás alatt lévő Büdy-várromot megtekintik.

08.30: A csapat megérkezett a Vámosatya és Gelénes között található Büdy-várromhoz.

Dr. Juan Alberto Cabello régész, a kutatás vezetője köszöntötte a csapatot és röviden ismertette az itt folyó munkálatokat.

09.00: A futók indulását ágyúlövés jelezte, amire a futók és kísérők elindultak a következő vámos településig Vámosorosziba, rendőri felvezetés mellett.

Az első tájházi berendezés tehát átadta a helyét a Vám és hadtörténeti kiállításnak. A megnyitáskor jelen volt a VPOP országos vezetése, az egyesület vezetése, tagjai, a rendőrség képviselői és dr. Gulyás József a Tarnaméri Rendőrmúzeum alapítója és későbbi adományozónk a szemben lévő Látványtárhoz, aki jobbra mellettem áll a képen, balra a polgármester és az a két gyerek, akik vámosatyai múltamhoz hasonló korúak, a nagyapámék házában élnek és hajdani gyermekkoromat idézték. Gondolom nem kell magyaráznom, miért volt könnyes a szemem amikor átadták a tájház kulcsát egy olyan keresztzemes díszpárnán amilyenek a vezérsíkját, a díszítő szarkalábait annyi idős koromban magam is varrtam.

Minden gyermekkori élményem eszembe jutott mielőtt meghívtam a VPOP vezetőit, rendőröket, látogatókat a nagyapám kitüntetései megtekintésére.

További részletek a www.vamosatya.uw.hu és a www.budyvar.uw.hu internetes oldalakon és a helyszínen ismerhetők meg. Szeretettel várjuk látogatóinkat.

A helybelieken és vámosokon kívül több személynek, társadalmi szervezetnek köszönhető a változás, ezért róluk külön megemlékezek saját lelkiismeretem megnyugtására és munkájuk elismeréseként.

Látható szerencse a szerencsétlen, kilátástalan helyzetben, hogy kicsit pletykás vagyok és példálózva oktatok. Ugyanis egy napon a vállalkozási szakos levelezős hallgatóknak tartottam két órás előadást a Nyíregyházi Főiskola Gazdálkodási karán. A téma a gazdálkodó és társadalmi szervezetek különbözősége és létrehozásuk közötti eltérések volt. Példának elmeséltem vámosatyai utamat és az alapítványom létrehozását. Elmondtam, a terveim megvalósításához legalább az 1 százalék adókedvezmény és egyéb támogatások megszerzésére van szükség. Szünetben a vámos hallgatók egy csoportja keresett meg azzal,

hogy nekik segítsék a Vámos Települések Szövetségének létrehozásában és elmondták sikertelen kísérleteiket. Vámosatya sem kíván a tagjuk lenni. Természetesen Vámosatya csatlakozását és az alapításhoz közreműködésemet megígértem. Az eredmény mutatja, teljesítettem a feladatokat hatékonyan, jól. Az Egyesület azóta is működik. Évente más-más vámos nevű településen vannak rendezvényeik. Vámosatyán a tájház átadásán, majd a Vám és rendvédelmi kiállítás, a díszpolgári címem átadásánál jelen voltak a vámosok és egyesületi társaink. Következő évben Vámospércsen emlékfát ültettünk az éves ünnepségen. A tér közepén az egyes tagok címerei rozsdamentes acélból kerültek elhelyezésre. Remélem a polgármesterünkkel közösen ültetett fa a jövőben olyan hasznot hajt, mint kapcsolatunk.

Vámosatyáért alapítvány alapítójaként társadalmi szervezetet hoztam létre a célok társadalmi támogatottságának ismertetésére, növelésére. A szervezet a családom adó százalékából működött 10 évig a polgármester vezetésével, aztán meg kellett szüntetnem.

Az eredményekhez hozzájáruló személyek, szervezetek között kell megemlítenem a helyieket is. A helybeliek a vár és épületek rendbe vételével, a rendezvényekre a szervezéssel, főzéssel megszerezték az ide látogatók jóindulatát.

A helyi Gyöngyvirág asszonykórus a helyi és környező rendezvények színfoltja bármely eseménynek.

A hadtörténész és barátai, Nick Ferenc és barátai, a helyi vadásztársaság tagjai mellett a helyi segítő lakosoké az érdem és a köszönet. A községi rendezvényeken és távolabbi bemutatókon kiváló háziasszonyok kínálják házi ételeiket, a helyi keresztes kézimunkákkal díszített környezetben.

A vámok kapcsolat révén a Nagy Magyarország legdélibb pontján fekvő vámok község, Ganesti társközségünk lett. Egy kölcsönös látogatás után érdeklődésünk hiányában a kapcsolat elhalt. No, de előre szaladtam, mert közben azért a polgármester lányának három félévben kellett jogi ismeretekből vizsgázni előttem. Tanult, ezért sikeres volt. Az édesapja pedig boldog és büszke lányára és együttműködésünkre, hiszen újra választották tisztségében. A várban azonban általam nem várt fordulat következett be. A védett területet az időközben

megszűnő TSZ (akinek főkönyvelője a polgármesterünk volt) felszámolója értékesítésre meghirdette. A vár és területe értékesítés alatt állt.

Vevője már a fák kivágása miatti pereskedésre készült. Közreműködéssel sikerült a védettséget helyreállítani, megszűnt az értékesítés lehetősége, az önkormányzat kezelésébe került vissza a rom és földterülete. Folytatódhatott a sokrétű munka. Mert az volt a javából és a jövőben is sokaknak jelent bevételt és megélhetést a felújítási, községfejlesztési program.

A faluház előtt található és a községi címer elemeit tartalmazó faragott kapuról tudni kell, hogy eredetileg natúr volt. A faragott mintázata jól felismerhető. Barnára festés után eltűntek jellegzetes jegyei. Egy látogatásom alkalmával festettem újra és emeltem ki a motívumokat.

A fejlesztés szervezése részemről sokrétű volt. A főiskolán tanító kollégáimat, dr. Filep Gyulát és Megyei falusi turizmus szervezetének elnökét, dr. Hanusz Árpádot ugyanis beavattam terveimbe. Közreműködésükkel a térségben 6 községben egy-egy helyiekből álló csoportnak legalább 20-20 helyi munkanélküli részvételével tanfolyamot szerveztünk 6 hónapra. Elméleti és gyakorlati foglalkozásokkal készítettük fel a helyieket a saját értékeik feltárására, bemutatására és ezalatt még pénzbeli támogatást is kaptak. Nagy öröm volt részükre előadásokat tartani, majd látni eredményét, hogy minden községben Barabás, Gelénes, Tarpa, Lónya, Beregdaróc, Vámosatya olyan vállalkozókkal, értékekkel rendelkezik, hogy legalább 2-2 vendégfogadásra alkalmas családi házat alakítottak át és üzemeltetnek.

Időközben meghalt Olga néném. Felajánlottam a két szoba bútorát és teljes felszerelését az első helyi tájházba. Szőttesek, kézimunkák, stafíring, edények váltak a kiállítás részévé.

A község közepén két héten belül kiegészítettük, berendeztük a helyi bútorokkal, párnákkal, kézimunkával, konyhai felszerelési tárgyakkal.

A nyári konyhában helyet kapott a Büdy emlékszoba. A berendezéshez jogart, fekete ládát, trónszéket vásároltam és előkerültek a vár területén talált emléktárgyak. Térképek, ágyúgolyók, nagyapám első világháborúban kapott kitüntetései biztosították a hangulatot.

Feleségem általános iskolai tanár volt. Láta, értékelte munkámat, ezért a következő években mindig egy napos kirándulásra ide hozta a 40 fős osztályát kirándulni.

A főiskolás oktatói tevékenységem során példaként oktattam, mutattam be a folyamatos haladást, felkeltve ezzel is az érdeklődést.

A képekből CD-t, DVD-t írtunk fiaimmal és kulcstartókat készítettünk az ide látogatók ajándékozására.

Színes szórólapokat és 20 oldalas kiadványból ezer darabokat rendelt a Vámosatyáért alapítványom a saját költségére.

Az ide látogatók meglepetéssel tapasztalták a látnivalókat, a kedves fogadást.

A helyiek az időközben elkészült tájház udvarán kemencében sült finomságokkal, forró teával várták a gyerekeket. Más osztályoknak örömmel mesélték élményeiket, így ők is útra keltek.

Volt olyan alkalom, amikor lovas fogattal vitték ki a látogatókat. A sütésben részt vehettek a gyerekek és tízórára almát is kaptak.

Magam interneten az alábbi módon hívogattam az érdeklődőket:

Kedves virtuális Látogatók!

Az első díszpolgárként Üdvözlöm Önöket Vámosatyán.

Kérem, pihenjenek meg a padokon a Büdy Mihály tájház és kiállítóhely udvarán egy pár percre és ezalatt megtudhatják, hogy hol járnak, mit láthatnak.

Községünk nevében a vámos előtag a középkori vámszedés jogára utal, míg az atya utótag a falu első tulajdonosainak nevéből eredhet. Az Árpádházi királyaink korában élt Guth-Keled nemzetség Atya családjának tulajdona volt területünk. Ebből a korból származik a templomunk, melynek megtekintését ajánlom figyelmükbe. A vámszedésnek, az elesett ősöknek és a hősi múltnak a feltételezett helyén emlékparkot építettünk. Kérem a tájház és a túloldali látványtár után tekintsék meg emlékparkunkat a templom felé haladva, majd a Gelénes felé vezető útról letérve látogassanak el a Büdyek várának romjaihoz.

Ez a hely a tájház, ahol most járnak a falusi életnek és a Büdy-várnak, történelmünk dicső és kevésbé dicsőséges korszakainak a látnivalóit mutatja be szerény lehetőségeinknek megfelelően. 2005-ben az önkormányzat megvásárolta a portát, dr. Berényi László elképzeléseinek megfelelően és a helybeliek szorgos munkával kerítést fontak, felújították az épületeket Szász József polgármester vezetésével. Berendeztük a tájházat 1950-es évekből származó bútorokkal, használati tárgyakkal. Kialakítottuk a tiszta szobát, berendeztük a konyhát. Később a lakásba a Vám-rendvédelmi-hadtörténelmi kiállítás került az önkormányzat képviselőtestületének döntése alapján. Az ötlet szakmai kivitelezésében jelentős szerepe van dr. Szabó József János hadtörténész alezredesnek és dr. Gulyás István állatorvos, címzetes rendőr alezredes gyűjtőnek, aki magángyűjteményének rendelkezésre bocsátásával megteremtette a múzeumot és ezzel háttérbe szorult a hagyományos tiszta szoba és konyha a berendezési tárgyaival 2009.07.01-től.

A munkálatokkal egyidőben a szántófield közepén az akácos ligetben megkezdődött Juan Cabello régész vezetésével a Büdy-vár feltárása. Felesége a nyári konyha falára festette a két Büdy Mihály ismert képét és a szemben lévő oldalon a Látványtár falát, továbbá az Óvodát díszítette.

Ma a tájházban a vendégeket nyitott kapu, vámörház és vámsorompó várja. A diófa árnyékában megpihenhetnek vendégeink a történelmi séta előtt. A vámot, mint belépődíjat a nyári konyhából kialakított helytörténelmi szobában lehet megfizetni vagy adomány formájában a kincses ládába helyezni. A bejárat két oldalán láthatjuk Büdy apa és fia, ispánok festett képét. Ők építették a falu határában 1500 körül a várat.

A helytörténeti szobában a kincses ládák mellett, helyi írások, főúri szék, buzogány, löfegyverek és a falon térképek, karcolatok találhatóak a török hódoltság korából.

A nyári konyhában balra az ajtó mögött az elkeseredett harcokról láthatunk képeket. Mellette előltöltős, kakasos, golyós löfegyverek puskák és pisztolyok láthatók a középkorból. Érdekességük, hogy a vasszerkezetek megtisztítása, felújítása mellett a helybéli ügyeskezdő férfiak faragták ki a markolatokat, tusákat. A sarokban a Büdy-vár két lehetséges változatának rajzát láthatjuk 100 év különbséggel, eltérő szerzőktől. A színes térképoldal különlegessége az, hogy Európának fából készült a linómetszete az 1200-as években, melyről készült a másolat. A törökök előretolt futárainak jelentését összegezték a hátszágban, ezért 50-100 km eltérésekkel tartalmazza a folyókat, hegyeket. Utólag mondhatjuk szerencsénkre. Ki tudja, pontos térképek birtokában hányszor fosztották volna ki hazánkat, égették volna fel termőföldjeinket.

A szekrényben korabeli ágyú makettjét láthatjuk, kő és vas ágyúgolyókkal. Ilyennel és ezekkel rombolták le 1600 körül a Büdy-várat. A kincses ládában Büdy Tallér és érmek sokasága a helyszínen. A főúri szék fölött Büdy Mihály és fia képe látható a rövid történetükkel. A falon, asztalon helytörténeti írások, a bejárati ajtón a vámszedés története olvasható.

A főépület múzeuma ma Vám-rendvédelmi-hadtörténeti állandó kiállításnak ad helyet.

Az előszobában a vámszedésnek állítottunk emléket. Vámosok egyenruháit, kitüntetéseit, a vámzárak számtalan változatát tekinthetik meg. Egyedi darab az üvegbe zárt egyenruha és fegyverzet. Itt őrizzük a vendékönyvet az alapítók, a Vám- és Pénzügyőrség vezetőinek és látogatóink bejegyzéseivel. Látható a szesz mérőóra és egyéb eszközök. A határőr egyenruhák mellett büszkén dicsekedhetünk Bencze József volt országos rendőrfőkapitányunk, és a VPOP utolsó parancsnokának dr. Nagy Jánosnak a korábbi egyenruhájával.

Jobbra az utca felé levő szobában található tárgyak alapján a rablótól a pandúron át rendőrig címet adhatnánk a látóknak. Elsőkét a panoptikumhoz hasonló, TV-ből ismert figurák vonják magukra a tekinteteket. Jeles színészeink bábjai élen Lindával láthatók rendőr, csendőr, munkásőr egyenruhákban. Az utcai falon az 1956-os események áldozatai közül néhányuk fényképét láthatjuk meg. Az ajtótól balra a tárlóban külföldi rendvédelmi szervezetek zászlói, ajándék és felszerelési tárgyai láthatók. Balra a sarokban a rablók és pandúrokkal kapcsolatos emlékek után egy NSU gyártmányú szolgálati kerékpárt láthatunk. Az első világháborúban és a csendőrségnél rendszeresített közlekedési eszköz abban az időben elegendő volt a bűnöző elfogásához. A Horthy Miklós kormányzó színes képét tartalmazó tárlóban lószerszámai, pisztolyok és puskák találhatóak szintén általunk restaurált formában. A hétlövetű forgótáras pisztoly mellett található a hosszú csövű úgynevezett Dióverő puska, katonai ivó, étkezőedény és két páncélsisak, szurony. Vámosatya második díszpolgárának gyűjteményéből.

A vámosokkal együttműködés ajándékként a hátsó szobában elsődlegesen a hazai és külföldi határőr, vámos egyenruhák különböző díszes változatai ragadják el pillantásunkat. A helyiséget a honfoglalástól-napjaikig tartó háborús emlékszobának nevezhetjük. Balra az ajtó mögött kezdődik a kiállítás a honfoglaláskori írásokkal, térképekkel. Érdekes összehasonlítani a helytörténeti linómetszeti és az itt található térképet. A rajzon látható íj, vessző és tegez mellett a tárgyak beszerzésére, bemutatására is törekszünk. A diófa gyökeréből készült, faragott 3 méteres kúrt lóg az ablak fölött. Szűrő, vágó és lőfegyverek tucatját láthatjuk eredeti, használt formájukban. Sajátos az ablak mellett, a szekrény tetejéről lelógó vadászpülógép gépágyújának zuhanás közben elgörbült csöve. Ez nem sarokfegyver, hanem a balesetben sérült meg, de az is lehetséges, hogy az intenzív használatból izzott fel és saját súlya miatt görbült meg. A szekrényekben a kézigránátok mellet nehéztüzérségi lövedékek hüvelye és magja látható, a szárnyasbomba, repeszbombák maradáka mellett.

Kitüntetések, gránátok és forgópisztolyok mellett a fronton barkácsoló katonák készíttette ajándéktárgyakat is láthatjuk, esernyő és piszkavas tartó formájában. Az asztalon középen képeket találhatunk az 1848-as szabadságharcról, Kossuth Lajosról és Petőfi Sándorról. Megemlékezünk a dicsőséges Rákóczi fejedelemről és a kurucokról. A bejárati ajtó fölött az első és második világháború szomorú adatai mellett a békét kötő államfők képét láthatjuk.

Nagyapám és kitüntetései

Az üveges szekrényben id. Berényi László első világháborús kitüntéseit láthatják középen, az unokája adta használatunkba bemutatás céljából, a viselésre jogosító okiratokkal. A vitrinben eredeti 48-as honvédsapka látható a forgópisztolyok és rakétapisztolyok mellett.

A százados kitüntetései: az Erdély visszafoglalásáért adott emlékkereszt, a Ferencz József kis és nagy ezüst.

A tájház tiszta szobája lejjebb szorult, de itt is hűen mutatja be az egyszerű, praktikus életet a berendezés.

A konyhaszekrényben a 100 éves edények, falon a jellemző terítők üdítő, vicces feliratokkal. A karosláda, amely ülőrésze alatt tárolóhelyként szolgált. Mérete miatt gyakran használták alvóhelyként is. Hasonló célokat szolgálhatott szükség esetén az ágynak kihúzható asztal. Jobb oldalon a sarokban az állatok etetéséhez is használatos krumplitörő, zürbölő, majd a gyerekek etetéséhez, megőrzéséhez használt járóka látható. Minden ház kelléke a sámedli, hokedli és tároló, tulipános láda. A korabeli világítás eszköze a petróleumlámpa a falon. A sarokban a lavór, a törölköző tartós fa állványon, tükörrel.

Az asszonyok a ház körüli munka mellett szőttek-fontak, a gyerekeket nevelték és keresztszemes kézimunkával egészítették ki a jövedelmet, hétvégén várták haza a férjüket. A házi szőttes szőnyegek, zsákok mellett a stafíring minden lányos ház kötelező kelléke volt.

A Látványtár

Egy újabb látnivaló, amiért érdemes vagy ismét érdemes Vámosatyába látogatni.

Később a helytörténeti emlékek elhelyezésének céljából vásárolt és felújított tájházzal szemben berendezésre került a látványtár, a cserépmúzeum és az egyháztörténeti kiállítás.

Dr. Gulyás József nyugdíjas állatorvos, a Tarnamérai Rendőrmúzeum alapítója fél évszázados gyűjtőmunkájának ismét egy jelentős részét adta át a községnek kiállításra, bemutatásra. A tájházban berendezett Vám-rendvédelmi-hadtörténeti fegyverei, kiállítás tárgyai után közel 500 darab cserépedényből álló gyűjteményt a község lakóiból alakult lelkes csoport napokig tisztogatta, válogatta, restaurálta és a felújított családi házban kiállításához rendezte.

Az átépítés részeként a feltárást vezető Juan Cabello régész felesége festésével díszítette az épületet. Valódi látványosság lett kívülről-belülről.

A melléképületek helyén további bemutatótermet találunk. Eredeti terveink szerint itt a Búdy-vár feltárásakor megtalált kincseket kívántuk, kívánjuk kiállítani. Az ásatások azonban pénz hiányában félbe maradtak. Feltárás közben kénytelenek voltunk belátni, ha nem követi párhuzamosan az állagmegóvás a munkákat több kárt okozunk, mint amennyi eredménye lesz a tevékenységünknek.

Amíg nincs hazai kincs a várból a tárlókba, addig lámpamúzeumot, egyházi tárgyakból egyháztörténeti kiállítást és helyi alkotók festményeit, faragásait tárjuk az érdeklődők elé.

A Rákóczi emlékszoba

A két egyháztörténeti szoba (1)

A két egyháztörténeti szoba (2)

Az érseki ünnepi katolikus papi ruhák, reverendák a Nyíregyházi Papi Szociális Otthon ajándéka törekvéseink elismerésére. A másik szobában bibliák, egyházi könyvek, képek a helybeliek, nagynénémék bibliái, használati tárgyai, adományai.

Ezt követi a lámpakiállítás. A korabeli lakások belső világításai mellett vasúti gőzmozdonyok első-hátsó lámpái, bányáslámpák sokasága sorakozik szemet gyönyörködtető módon.

Örömmel adhatok számot arról, hogy ajándékai és rendszerező munkájának elismeréseként dr. Gulyás József 2013. augusztus 20-i ünnepségen átvehette a községben a második díszpolgári címet.

Az ünnepségen az országgyűlési képviselő és vendégek mellett részt vett a vár területének legutolsó tulajdonosának két lánya. Beregszászi Olga művésznő csodálatos katonadalai könnyeket csaltak a hallgatók szemébe.

Az átadás és új kenyér ünnepe mellett fontos része volt a napnak a tájház, emlékpark és Büd-
vár megtekintése. A korábbi tulajdonos örökösei elismerő szavakkal szóltak a feltáráson

látottakról. Felelevenítve gyermekkori élményeiket a várlátogatás, ibolya szedés mindkettőjükénél visszatérő emlék volt.

Reméljük a bemutatott képek felkeltik érdeklődésüket községünk iránt és a Tájház, Látványtár, Emlékpark, Templom, Büdy-vár, Természetvédelmi tanösvény megtekintésével olyan egész napos programot biztosítunk az ide látogatóknak, hogy aztán az egész családdal évente visszatérnek a vendégházakba a falu csendjét, életét megtapasztalni.

A vendégek fogadására felépült és átadásra került két vendégház Vámosatyán. A színvonalas vendégház saját múzeumban mutatta be a 100 évvel ezelőtti vidéki házat és berendezési tárgyakat. Az udvaron kemence, a kertben halastó biztosította az aktív pihenést. Az erdőhöz közelebb a Deák vendégház összkomfortja biztosít kényelmes pihenést. Remélem a jövőben további vendégházak nyílnak és várják az idelátogatókat.

Tovább épül, szépül, gyarapodik a falu. Ma már nem lehet más célunk, mint az emlékek feltárása, megőrzése, bemutatása, a természetes környezetünk megóvása, megújuló képességének fenntartása, természetes élőhelyünk, egészségünk védelmére. Ehhez jelentősen hozzájárul a vadászat lehetősége. A községben van székhelye a Bockerek Vadásztársaságnak. A vadásztársaság az erdő bejáratánál újjáépült saját vendégházában biztosít férőhelyet vendégeinek.

Az erdő

Vámosatya vonzáskörzetében található a Bereg tüdeje, a Bockereki erdő. Kedvező fekvése és elzártsága miatt természetes formájában maradt fenn a mai napig.

Gyönyörű tisztásokkal, gazdag és változatos élővilággal rendelkezik. A 600 hektáros terület a Bereg-Szatmár Tájvédelmi Körzet része.

A honfoglalást követően e területen a főszerep az erdőé volt. Ezek zömét a tölgy, kőris, szillegetek és a gyertyános tölgyerdők alkották, melyek dús aljnövényzetében gazdagon díszlettek a jégkorszak utáni időkből visszamaradt magashegységi növények. Az erdőn keresztül vezető tanösvényen tekinthető meg akár kísérelővel a táj szépsége.

A beregi táj a késő századokig megőrizte érintetlenségét, védték a folyók, az átjárhatatlan erdők, a veszélyeket rejtő mocsarak. Benne még a tatárjárás és a törökvilág sem tudott maradandó kárt tenni. Az egyéb építőanyag hiányában a Beregben is a faház vagy a favázás ház volt az uralkodó. Sok fát igényeltek a gazdasági épületek, a templomok, haranglábak, a falu palánkokkal való körbevétele. Ám a XVII-XVIII. századtól megkezdődött a nagy kiterjedésű erdők irtása, egyben gyérült a vadvilág. A vadállomány tudatos gazdálkodással azonban továbbra is fenntartható a szorgos kezek által.

A Bockerek Vadásztársaság Elnökének beszámolójából részlet, amely az erdőt és vadállományát, valamint a felelős gazdálkodókat mutatja be.

A színes beregi táj változatos állatvilágot teremtett. Erre vonatkozóan különösen Szirmay Antal, Lehoczky Tivadar; a közelmúltban pedig Babus Jolán - mindhárman a beregi táj jeles kutatói - közölnek igen fontos tényeket, adatokat. Szirmaynál olvashatjuk például, hogy az erdők "szarvasokat, őzeket, farkasokat, borzokat, siketfajdokat, császár- és fogolymadarakat nevelnek". Későbbi okmányok pedig arról tesznek említést, hogy a Bereg rengetegeiben bölényekre is vadásztak. Ezek azonban idővel a XV századig "úgy elenyésztek, hogy nyomuk többé elő nem fordul". Az 1200-as évekről szóló okmányok megemlítik, hogy a vadászatot kedvelő királyok és fejedelmek vadászai és erdőőrei a Beregi erdő területén letelepedtek, tanyákat alapítottak "s ebek és sólymok idomításával foglalkoztak".

Az idők folyamán a megye földesurai is szívesen hódoltak ennek a férfias időtöltésnek, s nemcsak saját területeiken vadásztak, hanem más nemesek birtokához tartozó erdőkben is. Időnként hajtóvadászatokat tartottak, amelyeken kötelesek voltak segédkezni a jobbágyok is. A ragadozó állatokat, verebeket, szarkákat is velük pusztították, amint azt a jobbágyok szolgálatait rögzítő oklevelek, az urbáriumok tanúsítják. A vadászat rendjét, módozatait, a vadászattal kapcsolatos gazdálkodási tudnivalókat időről időre törvények szabályozták (pl. László király és II. András törvényei, stb.).

Történelmi nagyjaink közül többen is kedvvel, sőt szenvedéllyel vadászgattak s gyakran elvetődtek a Beregi-erdőbe is. Feljegyezték ezt V. Istvánról, Thököly Imréről, "akinek leltározott öltözetei közt nagy számú hiúz, nyest, vadmacska, róka és farkasbőrök fordultak elő", II. Rákóczi Ferencről, aki "nemcsak szórakozásból, hanem természeti ösztönéből a városban vagy táborban létekor, sokszor naponként vadászott".

Az 1848-49-es szabadságharc befejezése után - írja Lehoczky - megyénkben a vadászat mindinkább kedvelté vált. 1852. augusztus 17-én egész sereg herceg és gróf kíséretében Beregszászon át maga Ferencz József is ellátogatott a vidékre. Nyilván volt is mire vadászni, mert ugyancsak Lehoczkytól tudjuk, hogy "A különböző vad tekintetében megyénk most is dúsgazdag, s minthogy a munkácsi uradalomban a vadászat rendszeresen üzetik, s a vadászok ellenében szigorú őrködés gyakoroltatik, helyenként az erdők, szarvas, őz és vadsertésekre nézve valóságos vadas kertekül tekintethetnek, hol a vadak háborítatlanul tenyészhetnek".

S nemcsak a honi kiválasztottak hódolhattak itt főúri passziójuknak - "Nem ritkán angol s más távolvidéki vadászkedvelők is jelennek meg s nem csekély élvezettel űzik a megriasztott vadat" jegyzi meg Lehoczky. Ami pedig a vadászatok hangulatát illeti: "...az erre rendezett kirándulások vígan és kedélyesen szoktak lefolyni".

Ennyit a múltból, s most vessünk egy pillantást a jelenre.

Az utóbbi nyolcvan évben a társadalmi és gazdasági életben bekövetkezett változáson (Trianon, felszabadulás, nagybirtokok felosztása, termelőszövetkezeti átszervezés, a földterületek napjainkban is zajló magánosítása) a vadászatra és vadgazdálkodásra is rányomták bélyegüket. A hajdani hatalmas uradalmakra kiterjedő vadászterületek felaprózódtak, az ott

működő vadásztársaságok megsokasodtak. Ez a folyamat nyomon követhető a mi vadásztársaságunk esetében is, amelynek jogelődje korunk jeles vadászának és vadászírójának, Széchenyi Zsigmondnak a nevét viselte, s amely negyven évig működött.

Az 1996. évi LV. törvény adta lehetőséggel élve, a vadásztársaság négyfelé vált s így alakult meg egyikükként 1996. július 15-én 15 taggal, Vámosatya székhellyel a Bockerek Vadásztársaság. Nevével a területén lévő, érdekes és értékes növény- és állatvilágot rejtő (s ennél fogva a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet részét képező) Bockereki erdőt tiszteltük meg.

A Bockerek vadászterület határát az erdészeti és természetvédelmi szakhatóságok hozzájárulásával a FM Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Földművelésügyi Hivatal 1997. március 1-jei hatállyal, első alkalommal a következők szerint állapította meg:

"Keletről Országhatár a Dédai csatornától (O-207 határkötőtől a 289-es határkőig. Innen határárok Tiszaadony-Barabás közötti műútig.

Tovább a régi hadiút Tiszaszalka központjáig, innen révlejáró a Tiszáig, a Tisza a Szipa Főcsatorna torkolatáig. A Makócsa csatorna a 41. sz főútig a 41. sz főút Csaroda központjáig. Innen balra műút Gelénesen keresztül a Dédai Főcsatornáig. A Dédai Főcsatorna az Országhatárig (a 207-es határkőig). "

Sok patakka, csatornával, morotvával szabdalva vadászterületünk legértékesebb része a 704 hektár területű Bockereki erdő. Botanikailag a kora, a tölgy, kőris, szil ligeterdő volt a benne található északi, hegyvidéki növények teszik figyelemre méltóvá, állattani érdekessége pedig a keresztes vipera fekete változata.

A ragadozó emlősök közül a farkas tíz évenként egyszer, ha lehúzódik hozzánk a hegyekből, de hamar puszkavégre kerül. Az első 1958-ban Erdei Lajos lónyai vadásztársunk a kerecsenyi erdőben, a másodikat 1964-ben Palkó Ferenc erdész ejtette el a lónyai erdőben, a harmadikat pedig Oláh Bertalan tarpai vadász lőtte le 1976-ban a barabási erdőben.

Egy új ragadozó faj, a nyestkutya 1961-ben jelent meg hazánkban, elsőként a lónyai erdőben. Zán József lónyai erdész lőtte le. Ritka vadászbravúrral egyetlen lövés végzett az egy pár, a hím és nőstény állattal.

A vadászterületünkön előforduló védett állatok közül a vadmacskát, a borzot, a vidrát, a nyusztot, a menyétet és a nyestet említhetjük.

A területhez mértén kiváló egyedekkel büszkélkedhetünk dám- és gímszarvasból, valamint vaddisznóból. Ezt gondos vadgazdálkodással értük el. Kímélőhelyeket alakítottunk ki, ahol a nagyvadaink háborítatlanul élhetnek és szaporodhatnak. A vadsűrűség figyelembevételével helyeztünk el hét nagyvadetetőt és szükség szerint sózókat. Nagy gondot fordítunk a válogatásra, szigorúan betartjuk és betartatjuk az idevonatkozó előírásokat csakúgy, mint a területünk védelmét. Ennek eredményeképpen visszaszorulóban van az orvvadászok tevékenysége. Hát, fácán lehetne több is...

Akiért a harang szólt.

A szomszédban a Barabási hegy a magyar-ukrán határon fekszik, a Kárpátok egyik nyúlványa. A hegy és a Bockereki erdő, a Csaronda és a Szipa patakkaal egyik gyöngyszeme a Szatmár-Beregi síkságnak. Ezen a tájon jó élettere van a vadnak és a madaraknak. Nem ritka vendég errefelé egy-egy igazi, jellegzetesen sötét színű, erős ágakat hordó szarvasbika sem.

A Barabási hegy közelében, a dédai erdő mellett a közelmúltban egy fantasztikus rekord született: Oláh Miklós hivatásos vadász egy gyönyörű, páratlan tizenkettes, hatalmas szemágú, erős gímszarvas bikát lövetett. A szerencsés vadász, aki jókor Újfalusi Béla volt. A nem mindennapi szarvas vadászatra Oláh Miklós így emlékezett.

Ketten indultunk el hajnalban cserkelni, s úgy reggel hat óra körül járt az idő, amikor az erdő szélén jártunk, s meghallottam ennek a bikának a bőgését.

Ahol a bika összeesett - ott avatták fel az "első bikás" vadászt. A levegő kissé párás, ködös volt. Gyorsan felmentünk a közeli magaslesre és látom, hogy a bika a napraforgó táblában áll. A magaslestől messze volt, valahogy a közelébe kellett kerülnünk.

Eltartott egy darabig, míg guggoló léptekkel, csendben megközelítettük a szerencsére elég gyakran bőgő, mélyhangú és már a magaslesen löhetőnek ítélt bikát. Az is szerencsésnek volt mondható, hogy a napraforgó táblában jól szemmel lehetett tartani a bikát és amikor lőtávolságba kerültünk, a nagy bika éppen verekedni készült egy másik bikával. Ekkor a bőgőkürttel többször rábőgtem a bikákra, hogy fölkeltem a figyelmüket, meg aztán azért, hogy a kiválasztott inkább az oldalát mutassa. Visszafojtott lélegzettel vártuk, hogy a nagy bika elforduljon vetélytársától és keresztbe forduljon.

A lövést jól jelezte, s mintegy ötven méteres halálvágta után összeesett. Újfalusi Béla fiatal vadász, szarvasbikára most lőtt életében először és ...ilyen a vadászszerencse... egyből rekordot döntött. A bika agancsa a lefőzés után 12 kiló 70 deka volt, a legnagyobb agancs, amit közel-távol ezen a vidéken a vadászati krónikák feljegyeztek.

Bittner József, a Bockereki Vadásztársaság elnöke a történetet azzal egészítette ki, hogy a szép bikát a vadásztársaság vadásháza előtt ravatalozták fel. Gyakran csörrentek meg a telefonok, gyorsan terjedt a nagy bika meglövésének híre, sokan voltak kíváncsiak a mutatós tróféára.

A vadásházhoz kőhajításnyira van egy kis beregi falu, Vámosatya. A település polgármesterének, Szász Józsefnek a közbenjárására a messze földön híres vámosatyai fatornyú műemléktemplom harangját délután 4 órakor megkondították. Egy szarvasbikáért szólt a harang.

A vadászok rendezvényeit meglátogatták neves művészeink. Itt járt Bodrogi Gyula, Oszter Sándor és sok száz vendég a helyiek mellett.

A tanösvény

A csatornázásig jóval láposabb, mocsarasabb vidéken természetes környezetükben élhettek a tücskök, bogarak, siklók, kígyók így nem ritka a fekete vipera sem. Így került a címerben az állat a gyógyító füvekkel együtt, helyi kincsként.

Gyermekkoromban magam átgyalogoltam a lápon az erdészháztól a Csarodáig vezető úthoz. Még egyszer nem tenném, de hatalmas élmény volt.

A tanösvényünk ehhez képest valóban járható és látványos útvonalon mutatja be a változatos növény és állatvilágot. A rövidebb helyi útvonal a falu szélétől a Büdy-várig az erdő szélén körbe, majd onnan a gelénesi úton vissza a faluba a látnivalók megtekintésére.

A hosszabb útvonal ugyanott kezdődik ám a képen látható állomásokkal Tákosig vezet. Közben nyugodt, csendes környezetben lehet nagyokat pihenni és pillangót kergetni.

Egyszerű, mégis varázslatos környezet. Ma már nem sokat látunk abból a képből, amely sok-sok évszázaddal ezelőtt tárult az akkori emberek elé a Kárpátok medencéjében.

I. INFORMÁCIÓS PONT (EOV: I. 899460; N 321797)

A helyszínen információs tanösvénnytábla segíti a tájékozódást. Tájékoztató a tanösvényről.

✦ **Túravezetői áttekintés** ✦

A Bockerek tanösvény Vámosatya és Tákos között található. Először a Bockerek-erdőn vezet az út, bemutatva annak élővilágát, majd a 24. pontig a Szipa-főcsatorna mellett halad és Tákoson fejeződik be. A tanösvény csak gyalogosan járható végig, bármilyen közlekedési eszközzel megzavar-nánk az erdő élővilágát. A zárt erdő nem látogatható, a kijelölt útvonalról letérni tilos! A tanösvényt útirányjelzők is kísérik.

Információs pontok:

1. pont: **A tanösvény kiindulópontja**, tájékoztató a tanösvényről.
2. pont: **Az erdő bemutatása**
3. pont: **Az erdő jellemző növénytársulásai**
4. pont: **Az erdő cserjéi I.**
5. pont: **Az erdő cserjéi II.**
6. pont: **A vadalma**
7. pont: **A magyar köris**
8. pont: **Vadállomány és vadgazdálkodás:** történelmi áttekintés a vadállomány-ról és az egykori vadászatokról, a jelenlegi vadállomány bemutatása.
9. pont: **Az erdő védett növényei I:** a zárt erdők és a lápok jellemző növényei.
10. pont: **Az erdő védett növényei II:** az erdőtömbököt tagoló rétek legszebb virágai, orchideái.
11. pont: **A vadkörte**
12. pont: **A kocsányos tölgy**
13. pont: **Nagygombák az erdőben:** az erdő néhány jellegzetes gombafajának bemutatása.
14. pont: **A madárcseresznye**
15. pont: **A mezel szil**
16. pont: **Bogarak a Bockerekben:** az erdő fáihoz kötődő, az avarban megbúvó vagy éppen futó bogaraknak az ismertetése.
17. pont: **Kétéltűek és hüllők a Bockerekben I.**
18. pont: **Kétéltűek és hüllők a Bockerekben II.**
19. pont: **A Bockerek-erdő lepkéi I:** az erdő nyiladékain és tisztásain megfigyelhető színpompás lepkefajok bemutatása.
20. pont: **A Bockerek-erdő lepkéi II:** az erdészéli rétek és kaszálók védett lepkéi.
21. pont: **A Bockerek-erdő madarai I.**
22. pont: **A Bockerek-erdő madarai II:** az erdő leggyakoribb énekesmadarainak bemutatása.
23. pont: **A csatornapart és a rétek madárvilága:** a csatorna mentén élő madár-fajok bemutatása.
24. pont: **A belvízelvezető rendszer és a mezőgazdaság:** a Szipa-főcsatorna.
25. pont: **Tákos és a „mezitlábas Notre-Dame”:** a település és templomának be-mutatása; tájékoztató a tanösvényről.

A folyók szabadon barangoltak a síkságon, sűrűn változtatták medrüket. Gyakoriak voltak a nagy kiterjedésű áradások, amelyek igazi vízi világot alakítottak ki e vidéken. Se szeri se száma nem volt az élő és holt vizeknek, folyóknak, patakoknak, ereknek, tavaknak, mocsaraknak, holtágaknak, lápoknak. Ezek emlékéért őrzi a Bockereki erdő, a közeli Nyíres-tó és a Bábtava tőzegmohalápja.

Gyár, ipar a környéken nem települt. Itt a foglalkozásoknak is e világhoz kapcsolódó formái alakultak ki: a vadászat, a halászat a folyókon, tavakon, a pákász élet a lápokon, a favágás, ház körüli állattartás és kertben gazdálkodás. Az őséges, kenyérszűkös időkben nagy jelentősége volt a víz adta élelemnek, az ember leleményességének. Már utaltam arra, hogy a haranglábunk a helyi erdők fáiból készült, de más községekbe is eljutott a szorgos kezek munkája.

Ezerarcú volt egykor a folyók ezüst csíkjaival átszőtt, végeláthatatlan mocsarakkal, lápokkal, erdőségekkel teli Felső-Tisza vidék. Lakói megőrizték ezt a buja gazdagságot évszázadokon át a folyószabályozás, mocsárlecsapolás, erdőirtások koráig. Szerencsére nem avatkoztak be annyira a természet rendjébe, hogy eltűnt volna a növény- és állatvilág minden kincse, a táj képe az Alföld más tájaitól eltérően is még mindig hasonlít a hajdanihoz.

A Bockereki erdőben él a szalamandra, a hegyi vagy elevenszülő gyík. Különlegesség a magyar gyík, mert a szemét nem tudja bezárni, Magyarországon csak a Lónyai, a Bockereki és a Beregdaróci erdőkben található meg. Az elevenszülő keresztes vipera a Lónyai, a Bockereki és a Beregdaróc határában lévő Dédai erdőben látható. A hazánkban előforduló madárvilág szinte minden faja látható itt. Megtalálható itt a nyestkutya, a nyuszt, a menyét, a görény, a borz, a vidra, a csíkos egér, az erdei-, a mogyorós- és a kertipele, a denevér, az erdei- és a vízcickány. Ezek mind védett fajok. Gazdag és változatos a beregi rovarvilág is, a nagy tölgyesekben a havasi cincér (hegyvidéki faj), a nagy hőscincér, és a hatalmas orrszarvú bogár futkároznak. A lepkék a szivárvány minden színében tündökölnék, a Bockereki, vagy a Tarpai erdőben olyan tömegben fordulnak elő, hogy kézzel is meg lehet fogni őket.

A tanösvényen tett egyszerű séta is közelebb hozza a természet hangját, szeretetét.

A megújulási program azonban folyamatos, állandó és további eredményekkel jár.

Világháborús, Trianon emlékmű a temető ravatalozójánál

A szétszakított országot szimbolizáló emlékmű egy szétszakított székely kapuból és a „nagy Magyarország” térképét szimbolizáló virágoskertből, valamint márványtáblákból áll az elesettek nevének felsorolásával.

A második világháborúban elesetteknek állított kő emlékoszlop magánház udvarában állt korábban és nem volt az elsőben részt vevők, elhunytak és vissza nem tértek emlékműve.

Az első ilyen közös az emlékparkban kopjafából épült, de ezen nevek felsorolására nem került sor. A temető új ravatalozója előtti téren ezért a Trianoni Emlékművel egyidejűleg átadásra került a neveket is tartalmazó II. világháborús emlékhely.

Az átadásról további felvételek a www.vamosatya.uw.hu képtárában láthatók.

A kiváló falu cím

Az előzőekben bemutatott munka elismeréseként a Falvak Kultúrájáért Alapítvány 2020. január 22-én a „Bereg mintafaluja” címet adományozta Vámosatya településnek.

A polgármester vette át az oklevelet a fővárosban tartott rendezvényen az alábbi szavakkal:

Az elismerés kapcsán bennem kavargó érzéseket nehéz szavakba önteni. Wass Albert szavait idézném: „Tiszteld őseidet, mert rajtok keresztül nyertél életet és örököltél Istent és Hazát”!

A falu bemutatásáról, a vendégek szemeit gyönyörködtető ellátásáról a helyiek gondoskodtak.

A történet a személyes látogatással színesebbé tehető és kibővíthető ezért szeretettel várja a kedves olvasót az élmények sora a Béke és nyugalom szigetén.

Tisztelettel köszönöm figyelmüket, dr. Berényi László ny. törvényszéki tanácselnök, bíró, címzetes főiskolai docens, Vámosatya Első Díszpolgára. Az aktuális folytatás és további képek a www.vamosatya.uw.hu oldalon és annak képtárában található.

Utóirat: ez a könyv nem jött volna létre ha a szerző és a polgármester a Vámosatya monográfiájában méltó helyen megemlítette volna nagyapámat és kitüntetéseit, mint rajtkövet.

Köszönettel nekik, Dr. Berényi László

Ui.: Mindezekről csatolom a hivatalos visszaigazolásomat és a jövőképet tartalmazó e-mailt.

Vámosatya Önkormányzat

Tisztelt Bíró Úr!
Kedves Barátom!

Először is Áldott Húsvéti Ünnepeket kívánok Neked és szeretett családnak!

Tudod, az a barát, aki igazán tisztel, nem felejt el azt a sok segítséget, azt a sok útmutatást, azt a sok közös gondolkodást, amit kaptam tőled és talán én egy kicsit lassabban haladva, de a megkezdett úton járva, most jutok a végére, hogy az i-re a pontot feltegyük és büszke lehetek a településünk 700 éves múltjára.

Maga, ha csak a honlapot nézem, felbecsülhetetlen érték, hogy elkészítetted azon keresztül sok mindent meg lehet Vámosatyáról tudni. Ezek között említem a monográfia I,II kötetét és a település 700 éves évfordulójára írt verset, amelyet Dr.Szabó József János hadtörténész és kedves felesége készített, adományozott a településnek.

A második kötet nyomdában van. Elérhetősége a Vámosatya a történész szemével rész alatt található.

Ugyancsak születésnap ajándék a település imádságának és himnuszának elkészítése, melyet Németh Nyiba Sándor olimpikon, költő, zeneszerző a Krúdy Irodalmi Kör elnöke, a Magyar Kultúra Lovagja, a De-Pression zenekar alapítója és tulajdonosa készített.

Talán itt említem meg, ami legközelebb áll hozzád a Büdy-vár, hogy a közel 20-25 éves találkozás után a mai nap van olyan helyzetben, hogy egy fedezethiányos pályázathoz kell a mostani pandémiás helyzetben határozatot aláírnom, több mint 70 millió Ft-ról, hogy ha a kormány kiegészíti az eddigi pályázati pénzt, akkor 7 pontból álló vár állagmegóvási munkák elkezdődhetnek.

Emlékezz, akkor nagyobb reményeket szántunk annak, hogy majd lesz ilyen-olyan segítség, de ez nem így van. Ez a pályázat 2016 óta húzódik és nem tudom, hogy hogy végződik, mert a forráshiányra a Kormány döntése kell, hogy ezzel az általam említett összeggel kiegészüljön.

Na de a lényeg, hogy együtt indítottuk el a csipkerózsika álmát, és a mai nap jutottam oda, hogy vagy siker vagy kudarc fogja az elképzelést övezni.
Nem rajtam és rajtunk múlik, nem emberi mulasztáson, hanem azon a szemléleten, amely ezt az egészét körbeveszi.

Mindenért tisztelet és elismerés jár, az utókornak nagy lehetőség marad.
A mellékelt munkákhoz írtam alá az eddigi pályázati összegem kívül a még hiányzó 76 millió Ft kérelmet.

Tisztelettel és Barátsággal

Szász József
polgármester

Válasz:

Tisztelt Polgármester Úr!

Ez igen. Ezért, meg az eltelt években történt haladásért, a község fejlődéséért ÉRDEMES volt. Úgy gondolom és látom, hogy valamit letettünk az asztalra aminek megismerése a helybeliek és odalátogatók számára örömet okoz. Gratulálok és köszönöm, hogy hozzájárulhattam kezdeményezéseimmel, munkámmal. Kellemes Húsvéti ünnepeket kívánok

Tisztelettel

Dr. Berényi László Vámosatya Első díszpolgára, barátod

Felhasznált irodalom:

Dr. Szabó József János: Vámosatya monográfiája 2020

Cabello, Juan-Simon Zoltán: Egy vár Vámosatya határában

Tanulmányok a 80 éves Nováki Gyula tiszteletére

Soós Elemér: Vámosatya-vár története, hadi mű leírása. Budapest 1928

Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás I-II. Nyíregyháza 1979

Tartalomjegyzék:

A község címere	2. oldal
Köszöntő	3. oldal
A vár első rajza, leírása	4. oldal
Képek az első szemléről	10. oldal
A látnivalók térképe	16. oldal
A községről	18. oldal
A templom	19. / 52. oldal
A vár makettjei, leírása	21. oldal
Magamról	30. oldal
A történelmi emlékpark	35. / 59. oldal
A Büdy ház	38. oldal
A tájház	65. oldal
A vám és hadtörténeti kiállítás	87. oldal
Nagyapám kitüntetései	90. oldal
A látványtár	93. oldal
A Bockereki vadásztársaság	100. oldal
A tanösvény	107. oldal
A Trianoni Emlékmű	110. oldal
A mintafalu elismerés	111. oldal